

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA POLITOLOGIE A EVROPSKÝCH STUDIÍ

**Turecká politika vůči Blízkému východu v období občanské války v Sýrii
mezi lety 2012–2014**

Bakalářská diplomová práce

Denis Jiskra

Vedoucí práce:

Mgr. Hynek Melichar

Olomouc

2016

Prohlašuji, že jsem Bakalářskou diplomovou práci na téma: „Turecká zahraniční politika v nestabilním regionu blízkého východu během občanské války v Sýrii“ vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedl jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne 12. 12. 2016

Podpis:.....

Děkuji Mgr. Hynku Melicharovi za odborné vedení bakalářské diplomové práce, také za rady a čas, který věnoval pro současnou podobu práce. Poděkování patří rovněž mé rodině za trpělivost a bezmeznou podporu.

Obsah

ÚVOD.....	6
1. Teoretické ukotvení	11
2. Turecká zahraniční politika	15
2.1. Doktrína „strategické hloubky“	17
2.2. Politika nulových problémů se sousedy	20
3. Vliv občanské války v Sýrii na tureckou zahraniční politiku.....	23
3.1. Aspekt číslo 1: Hegemonie	24
3.2. Aspekt číslo 2: Snaha státu nabýt moci a oslabit rivaly	26
3.3. Aspekt číslo 3: Agresivní chování na úkor bezpečnosti.....	31
3.3.1. Diskurz národní bezpečnosti ve vztahu k tzv. Islámskému státu	33
3.3.2. Diskurz národní bezpečnosti ve vztahu ke kurdským milicím	35
3.4. Aspekt číslo 4: Struktura systému.....	37
3.5. Sumarizace	39
ZÁVĚR	44
SEZNAM TABULEK.....	47
SEZNAM ZKRATEK	48
LITERATURA.....	49

ÚVOD

Region Blízkého Východu prošel od období dekolonizace velice turbulentním vývojem, a v současné době patří mezi nejméně stabilní části světa. V posledních letech se tento region potýká se závažným problémem, který je důsledkem úsilí o politické a ekonomické reformy v řadě arabských zemí. Proces, který zásadně ovlivnil dění na Blízkém východu počátkem roku 2011, je znám jako tzv. Arabské jaro. Počátek revoluce byl motivován sesazením vládnoucích elit. Započal už v prosinci 2010 protesty v Tunisu proti autokratické vládě prezidenta Zín Abidín bin Alího. Mezi příčiny tuniské revoluce tak patřila velká společenská nespokojenost, posílená 30% nezaměstnaností, ponižování obyvatel lokálními úřady, propojení vlády se zločineckými organizacemi a naprostá vládní kontrola médií. Protesty, které se i přes brutální praktiky bezpečnostních složek nepodařilo potlačit, sílily a 14. ledna 2011 na 80 000 demonstrantů pochodovalo na Ministerstvo vnitra Tuniské republiky. Část tuniské společnosti se po více než půl století postavila autoritativnímu režimu a inspirovala protesty na téměř celém teritoriu Blízkého východu a severní Afriky (Al Jazeera 2011).

Protestní akce v Tunisu vedly k procesu, který paralyzoval většinu zemí Blízkého východu a severní Afriky. Masivní protesty se přenesly do Egypta, Alžírsko, Libye, Jordánska, Jemenu a nakonec Sýrie. Tento dominový efekt, který ovlivnil stabilitu jednotlivých zemí a nakonec v celé oblasti eskaloval, v některých případech do podoby občanské války, která v současnosti probíhá v Libyi, Jemenu a zejména v Sýrii.

Turecko, jako jedna z klíčových mocností v teritoriu Blízkého východu, hraje důležitou regionální roli. Od doby zakladatele moderní Turecké republiky Mustafy Kemala Atatürka, země prošla řadou reforem a modernizovala se do dnešní podoby rozvinutého státu¹ s druhou největší armádou v Severoatlantické alianci. Sekularismus, který se ve 20. letech 20. století stal jedním ze základních pilířů nově vzniklé republiky, postupně eliminuje současná vláda Strany spravedlnosti a rozvoje². V červenci roku 2016 čelily turecké elity hrozbě armádního puče. Nepodařený pokus o puč iniciovaný armádou, následovaly rozsáhlé čistky nejen v armádě, ale například i v akademické sféře.

¹ Ústřední zpravodajská služba (CIA) řadí Turecko do seznamu rozvinutých zemí. (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/appendix/appendix-b.html>)

² Po rozpadu Osmanské říše v roce 1923 vznikla moderní Turecká republika, jejíž zřízení znamenalo odloučení od všeho osmanského, včetně úzkého spojení náboženství a politiky. (<https://www.britannica.com/place/Turkey>)

Události tzv. Arabského jara, včetně následné občanské války v Sýrii, postupně ovlivňovaly tureckou zahraniční politiku ve vztahu k blízkovýchodnímu regionu. Předmětem této práce je turecká zahraniční politika vůči Blízkému východu za vlády Strany spravedlnosti a rozvoje. Detailněji se práce zaměří na vývoj událostí v Sýrii a na reakce zahraniční politiky Turecké republiky na dané události. Konkrétně bude zkoumat, zda Turecko nachází ve válkou zmítané Sýrii příležitost k prosazování svých vlastních zájmů. Například historický spor s Kurdy získal díky občanské válce v Sýrii novou dimenzi a umožnil tak Turecku potlačovat „největší národ bez vlastní země“ na území sousedního státu. Výzkumné otázky zní následovně.

1. „*Využívá Turecká republika situace ve válkou zmítané Sýrii k prosazování svých vlastních zájmů? Pokud ano, jak?*“.
2. „*Jak nestabilní region Blízkého východu během syrské občanské války ovlivňuje tureckou zahraniční politiku?*„

Zaměřím se na několik témat klíčových pro tuto práci, mezi něž patří turecká podpora syrské opozice, boj s teroristy a hrozby pro národní bezpečnost Turecka. Kurdové obývají rozsáhlé území od jihu Turecka po severní Irák, kde operuje regionální „mezinárodně neuznaná“ kurdská vláda. V mocensky rozdělené Sýrii představuje v tomto kontextu klíčový prostor pohraniční pásmo mezi Sýrií a Tureckem, kde syrští Kurdové poměrně úspěšně bojují proti teroristické organizaci zvané „Islámský stát“, která představuje pro turecký režim další závažný problém. Tyto velice citlivé záležitosti jsou pro Turecko a současného prezidenta Recepta Tayyipa Erdoğana na vrcholu zájmů, a právě prezident klade velký důraz na trvalé řešení těchto problémů.

Práce je rozdělena do tří hlavních kapitol, které se dále dělí do podkapitol. První kapitola je teoretickým ukotvením práce. Kapitola se v prvotní fázi zaměřuje na realistické paradigma, jeho charakteristiku a specifika. V další části kapitola představuje klíčové principy ofenzivního neorealismu. Na základě neorealistického rámce poté identifikuji čtyři aspekty, které využívám v empirické části a následně zkoumám na případu turecké zahraniční politiky vůči Blízkému východu.

V pořadí druhá kapitola s názvem *Turecká zahraniční politika* stručně popisuje historické směry zahraniční politiky a její změny, které doprovázely přechod k novému vedení země. V další části se kapitola zaměřuje na okolnosti vzniku současné vládní strany, její cestu k moci a následný směr zahraniční politiky. První podkapitola nese

název *Doktrína strategické hloubky*, přičemž strategická hloubka označuje základní koncept této zahraniční politiky. V první fázi se podkapitola zabývá autorem myšlenky, ve druhé fázi představuje základní zdroje a cíle doktríny. Celá koncepce turecké zahraniční politiky je následně popsána v pěti základních principech. V pořadí druhá podkapitola nese označení *Politika nulových problémů se sousedy* a obsahuje konkrétní náležitosti této politiky. Na základě událostí v rámci Blízkého východu je zkoumáno, v jaké míře Turecko uplatňuje politiku eliminace problémů ve vztazích se sousedy v regionu. Závěr této podkapitoly je zaměřen na dopad tzv. Arabského jara na vztahy mezi Sýrií a Tureckem.

Třetí a zároveň poslední kapitola je vzhledem k diverzitě tématu rozdělena do pěti podkapitol. Na začátku třetí kapitoly práce poukazuje na základní interakce mezi syrskou a tureckou vládou, a také nastiňuje vznik občanské války v Sýrii. Čtyři podkapitoly reflektují naformulované aspekty ofenzivního neorealismu, které budou zkoumány na jednotlivých krocích turecké zahraniční politiky. Poslední podkapitolu představuje sumarizace zkoumaných aspektů ofenzivního realismu a turecké zahraniční politiky.

Teoretickým ukotvením bakalářské diplomové práce je teorie ofenzivního realismu, definovaná americkým politologem Johnem Mearsheimerem. Práce tak bude zkoumat, zda lze v turecké zahraniční politice vůči Sýrii identifikovat jednotlivé aspekty ofenzivního realismu. Základní monografií teoretického ukotvení práce je *Tragedy of Great Power Politics* amerického politologa Johna Mearsheimera, kde na základě analýzy velmocenských vztahů představuje svou teorii ofenzivního realismu. Mearsheimerovu teorii doplňují závěry významného realistického teoretika mezinárodních vztahů Edwarda Hallea Carra, jež představuje v dnes již klasické monografii *The Twenty Years' Crisis 1919–1939: An Introduction to the Study of International Relations*. V rámci teoretického ukotvení je práce podložena akademickými texty Maxe Schroedera *Historical Reality vs. Neo-Realist Theory* a Stephen M. Walta *International Relation: One World, Many Theories*.

Téma turecké zahraniční politiky je lépe zpracováno zahraničními autory, práce se tudíž opírá převážně o turecké vědce z oblasti politologie a mezinárodních vztahů. Akademický časopis *Insight Turkey* nabízí několik tematických textů, které jsou v práci využity, jedná se především o text Ahmeta Davutoğlu: *Turkey's Foreign Policy Vision: An Assessment of 2007** a profesora Mezinárodních vztahů Ziya Önis: *Turkey and the*

Arab Spring: Between Ethics and Self-Interest. Vědecký magazín *Turkish Studies* nabízí článek *The Transformations of the Geopolitical Vision in Turkish Foreign Policy*, který se zabývá geopolitickými představami turecké zahraniční politiky a jehož autorem je Murat Yeşiltaş. Tato kapitola vychází především z prací tureckého autora Özkana Behlülü, který ve vědeckém textu *Turkey, Davutoglu and the Idea of Pan-Islamism* přehledně a detailně popisuje pozadí hlavního strůjce novodobé zahraniční politiky Turecka, Ahmeta Davutoğlua. Tento text je součástí vědeckého magazínu *Survival: Global Politics and Strategy*. Dalšími časopisy, ze kterých je ve druhé kapitole čerpáno, jsou *Foreign Policy Analysis* a *Foreign Policy*.

Třetí kapitola je z hlediska literatury a zdrojů postavena nejen na vědeckých časopisech, ale intenzivně pracuje také s novinovými články a internetovými zdroji. Özlem Demirtas-Bagdonas ve vědeckém časopisu *Turkish Studies* poskytuje studii *Reading Turkey's Foreign Policy on Syria: The AKP's Construction of a Great Power Identity and the Politics of Grandeur*, ve které zkoumá tureckou regionální roli a její oficiální diskurz vedený v Sýrii. Právě Demirtasova studie poskytuje této práci podklad pro další výzkum. Analýzu základních interakcí mezi aktéry válečného konfliktu v Sýrii přehledně podává expertní studie European Council on Foreign Relations: *“Turkey, the Kurds, and the fight against Islamic state”* jejíž autorkou je Cale Salih. Mustafa Kibaroglu publikoval článek *What Went Wrong with the „Zero Problems with Neighbors“ Doctrine?* ve vědeckém magazínu *Turkish Policy Quarterly*, ve kterém pojednává o změně vztahů mezi Tureckem a Sýrií během občanské války v Sýrii a postupném ovlivňování turecké zahraniční politiky. Tento článek je dalším stěžejním zdrojem, který napomáhá orientaci v mnohdy nepřehledné situaci.

Novinová periodika představují výraznou část třetí kapitoly, která zkoumá, zda lze v turecké zahraniční politice vůči Sýrii identifikovat jednotlivé aspekty ofenzivního realismu. Z hlediska tématu se v této bakalářské diplomové práci vyskytují převážně zahraniční periodika, mezi ty nejdůležitější patří *The New York Times*, *The Washington Post*, *the guardian* a *The Telegraph*. Kromě západních a českých periodik se v práci vyskytují také turecké deníky *Hürriyet* a *Milliyet*, které poskytují řadu oficiálních vyjádření vrcholných tureckých představitelů, a které směřují k různým událostem turecké zahraniční politiky.

Mezi další internetové zdroje patří například *Turecký statistický institut* pro dohledání oficiálních interních dat turecké společnosti, nebo oficiální stránky Světové koalice proti tzv. Islámskému státu. V jedné z oblastí třetí kapitoly, která se věnuje bezpečnostní hrozbě přichozích syrských uprchlíků do Turecka, je použit internetový zdroj *syrianrefugees.eu*, který detailně informuje o postupném vývoji migrační krize a společně se studií *Effects of the Syrian refugees on Turkey* poskytnutou Tureckou nadací pro ekonomická a sociální studia, představují hlavní zdroje v daném tématu.

V průběhu studijního pobytu v Turecku, jsem měl příležitost získat pohled tamních akademiků v problematice turecké zahraniční politiky zaměřené nejen ve vztahu k sousedním zemím Turecka, ale i zemím celého regionu Blízkého východu. Příkladem je akademický text Özlem Pusane, jejíž výzkumy se zaměřují převážně na kurdskou problematiku. Text *Turkey's Changing Relations With The Iraqi Kurdish Regional Government* přináší detailnější pohled na vývoj vztahů mezi různými skupinami Kurdů, ale také mezi Kurdy a Turky. Informace a názory, které jsem získal na základě osobních rozhovorů a studií publikovaných prací, jsou zohledněny v této bakalářské práci.

Kvalitativní případová studie je vzhledem k diverzitě tématu práce časově ohraničená lety 2012–2014, geografické ohraničení zahrnuje pouze region Blízkého východu a Severní Afriky. Na základě výzkumu provedeného v rámci této práce budou v závěru zodpovězené výzkumné otázky.

1. Teoretické ukotvení

Vzhledem k tématu práce a jeho mezinárodně politickému kontextu, byla použita teorie ofenzivního (neo)neorealismu, jako jedna z mnoha modifikací neorealistického paradigmatu mezinárodních vztahů. Teorie neorealismu vychází ze základních úvah realistického paradigmatu, a proto je nutné vrátit se k základnímu konceptu realismu. Realismus je dlouhodobě dominantním paradigmatem mezinárodních vztahů. Realisté jsou obecně kritičtí vůči myšlence existence mezinárodního společenství. Navzdory tomu, že celosvětový vývoj přinesl nové aktéry a síly, které kolektivně vyzývají suverénní stát, jehož základy de facto položila Vestfálská smlouva³, realisté zůstávají stále skeptičtí vůči možnostem překonání vlivu anarchického systému. Podle této teorie zůstaly vzorce, které formovaly mezinárodní politiku v minulosti, stejně relevantní i v současnosti (Dunne, Schmidt in Baylish 2008: 155).

V realistickém paradigmatu jsou státy hlavními aktéry mezinárodní politiky. Realismus se přitom soustředí zejména na velmoci⁴, jelikož právě velmoci formují mezinárodní politiku a dochází mezi nimi ke konfliktům. Podle klasických realistů je chování státu vysvětlováno na základě chování člověka. Sebestředné chování člověka je paralelou pro chování států v anarchickém mezinárodním prostředí, které představuje prostor pro projevení těch nejhorších rysů lidské povahy. O tento názor se nejvíce prosadil Hans Morgenthau ve své knize *Politics among Nations: The Struggle for Power and Peace*, který je jako antropocentrista řazen mezi klasické realisty.

Mezinárodní systém a jeho struktura, ve které státy fungují, silně ovlivňuje jejich zahraniční politiku. Nicméně v realistickém pojetí se státy a velmoci nedělí na mírumilovné a výbojné, protože se všechny chovají na základě stejné logiky bez ohledu na jejich kulturu, či politický systém vlády (Mearsheimer 2001: 17 – 18). Je důležité říci, že realisté vidí moc jako dominantní prvek každého státu, a právě o moc státy mezi sebou soupeří v rámci mezinárodního systému. Jeden ze základních teoretiků realismu Edward H. Carr ve své knize *The Twenty Years Crisis* popsal tuto teorii následovně – „*Realismus směřuje k zdůrazňování neodolatelné moci existujících sil a nevyhnutelnému charakteru*

³ Vestfálská smlouva uzavřena roku 1648 de facto znamená ukončení jednoho z nejničivějších konfliktů evropské historie a formální počátek moderního suverénního státu a moderních mezinárodních vztahů (Jackson, Sørensen 2013: 314)

⁴ Mezinárodní hierarchie řadí státy do tří divizí, velmoc se řadí na vrchol této hierarchie a je význačná svými prostředky, jako jsou vojenská a ekonomická síla společně s diplomatickými schopnostmi (Grahams, Newnham 1998: 7)

existujících tendencí, a naléhání, že nejvyšší moudrost leží v přijímání a adaptování sám sebe k těmto silám a těmto tendencím.“ (Carr 1946: 10)

Realisté tvrdí, že moc, která je založena na materiálních kapacitách státu, je základním stavebním kamenem mezinárodní politiky. V kontextu realismu je klíčový termín „balance of power“, tedy „vyvažování moci“, což je jeden ze základních mechanismů, který realisté shledali jako neodmyslitelný předpoklad zajištění stability mezinárodního systému. (Mearsheimer 2006: 72). Státem ovládaná armáda disponuje například zbraněmi hromadného ničení, pomocí kterých je schopna „vyvažování moci“ na regionálním, ale také mezinárodním poli.

Základní otázka, která odděluje myšlenky realismus a neorealismu zní: Co způsobuje touhu států po moci? Zatímco u klasických realistů, např. H. Morgenthaua, je zásadním faktorem vysvětlujícím chování států lidská povaha, neorealisté zkoumají vliv vnějšího prostředí. Stěžejním konceptem neorealismu je anarchická struktura mezinárodního systému, která nutí státy usilovat o moc. V anarchickém mezinárodním prostředí neexistuje žádná vyšší autorita než velmoc a žádná velmoc si nemůže být nikdy jistá, že druhá strana ve správný okamžik nezaútočí (Mearsheimer 2001: 18 - 19). Právě tento důvod vede státy k tomu, aby byly připravené. Státy také motivuje schopnost ochránit se před potenciálním nebezpečím války. Velmoci jsou tak zasazeny v mezinárodním systému, kde jejich jediná šance přežití je bojovat o moc (Mearsheimer 2006: 72).

Neorealismus se dělí na defenzivní a ofenzivní realismus. Teoretikem, který se o strukturální podobu neorealismu zasloužil bezpochyby nejvíce, je americký politolog Kenneth Neal Waltz. Ve své nejvýznamnější knize *Theory of International Politics*, která vyšla v pozdních sedmdesátých letech 20. století, popisuje zásadní změnu v chápání realismu. Podle Waltze, státy nejsou bojovné a soupeřivé z hlediska potenciální moci, ale kvůli prostému cíli přežít a být v bezpečí. Podle něj je mezinárodní systém složen z velmocí, které usilují o přežití, protože systém je anarchický a není v něm žádná centrální autorita (Walt 1998: 31). Proti tomu stojí ofenzivní realismus, který je pro tuto práci stěžejní. Jeho zakladatelem a nejvýznamnějším představitelem je John Mearsheimer. Právě Mearsheimerovy myšlenky ofenzivního realismu budu aplikovat na jednotlivé aspekty turecké zahraniční politiky. Základy tohoto teoretického přístupu shrnuje její autor následovně: „*Moje teorie ofenzivního realismu je také strukturální*

teorií mezinárodní politiky. Společně s defenzivním realismem se má teorie zabývat velmocemi, které jsou znepokojeny zejména problémem jak přežít ve světě, kde neexistuje žádná autorita, která by je ochránila před nimi samými; rychle si uvědomili, že moc je klíčem k přežití., (Mearsheimer 2001: 21)

Tab. 1 Typologie realismu podle Johna Mearsheimera

	Klasický realismus	Defenzivní realismus	Ofenzivní realismus
Co způsobuje touhu států po moci?	Touha po moci zakořeněná ve státech	Struktura systému	Struktura systému
Kolik moci státy chtějí?	Veškerou, které mohou dosáhnout. Státy maximalizují relativní moc, s hegemonií jako finálním cílem	Ne více než mají. Státy se soustředí na zachování rovnováhy moci	Veškerou, které mohou dosáhnout. Státy maximalizují relativní sílu, s hegemonií jako finálním cílem

(Mearsheimer 2001: 22)

Nejvyšším cílem státu, jak Mearsheimer tvrdí, je stát se hegemonelem v daném systému. Odůvodňuje to tvrzením: ofenzivní realisté věří, že mocnosti, které se zasazují o status quo⁵ už jsou ve světové politice velmi těžko k nalezení, protože mezinárodní systém vytváří státům pobídky k získání moci na úkor svého rivala. Také konstatuje, že státy, bez pochyby, využijí těchto situací v momentě, když možné výnosy převýší náklady (Mearsheimer 2001: 21).

Ofenzivní realisté včetně Mearsheimera konstatují, že anarchie dodává odvalu všem státům, aby maximalizovaly svou relativní moc. Tento fakt realisté akceptují, protože stát si nebude nikdy jistý tím, zda se na scéně neobjeví skutečně revizionistická mocnost⁶, která bude mít touhu uzurpovat moc na úkor druhých (Walt 1998: 37). John Mearsheimer tedy tvrdí, že nejdůležitější je pro státy relativní a nikoli absolutní moc (Lamy in Baylish 2008: 209)

Na základě Mearsheimerových teoretických úvah práce dospěla k několika aspektům, které tvoří neorealisticke jádro, a které bude zkoumat na jednotlivých situacích

⁵ Status quo je latinský termín, který označuje současný stav.

⁶ Za revizionistický stát se předpokládá ten, který má v úmyslu využít prostředků k upravení rovnováhy moci. Opakem je potom tzv. Status quo stát, jenž je dostatečně spokojený s prostředky, které má a nehodlá je využít k pokusu o změnu systému (Mearsheimer 2006: 73)

a úkonech turecké zahraniční politiky ve vztahu k regionu Blízkého východu, občanské válce v Sýrii a koaličním partnerům v boji proti terorismu.

1. Nejvyšším cílem státu je hegemonie v daném systému, kde se země nachází.
2. Stát vytrvale vyhledává příležitosti k získání moci nad jeho rivaly, a zároveň možnost, jak rivaly v regionu oslabit.
3. Přežití či jinými slovy, dostatečná bezpečnost, povzbuzuje agresivní chování, které je v regionu asertivně demonstrováno.
4. Struktura systému je hlavní proměnou v ovlivňování individuálního chování státu.

Výše zmíněné aspekty neorealismu vychází z myšlenek Johna Mearsheimera uvedených v jeho knize *Tragedy of Great Power Politics*. Základní princip toho, proč státy soupeří o moc a usilují o hegemonii, pramení z pěti předpokladů mezinárodního systému, které Mearsheimer zmiňuje. Tyto předpoklady jsou přeneseny do čtyř aspektů, které jsou popsány níže.

Velmoci, jakožto hlavní hráči v mezinárodní politice, jsou nuceny fungovat v anarchii. Anarchie je v tomto kontextu myšlena jako určitý organizující systém, který zahrnuje i nezávislé státy, jež nad sebou nemají žádnou nadřazenou řídicí autoritu. Jak uvádí autor ve své knize: „*neexistuje žádná vláda nad vládami.*“ (Mearsheimer 2001: 30) Druhý předpoklad zdůrazňuje fakt, že státy vlastní vojenské prostředky, které umožňují napadnout, či naprosto zničit jiný stát. Státy se takto stávají reálně nebezpečnými. Třetím předpokladem je, že státy si nikdy nemohou být jisty záměry ostatních států. Zejména jsou tím myšleny možné ofenzivní záměry. Problémem je absolutní nejistota záměrů ostatních států, které se mohou měnit ze dne na den. Přežití jako primární cíl velmocí tvoří předpoklad čtvrtý. Konkrétně, státy vyhledávají jak zachovat územní celistvost a autonomii jejího domácího politického řádu. Pátý a poslední předpoklad vychází z toho, že velmoci jsou racionálními aktéry. Na základě racionality jsou státy schopné vnímat a reflektovat vnější prostředí. V tomto prostředí vedou strategické úvahy o tom, jak v něm přežít (Mearsheimer 2001: 30 – 32).

2. Turecká zahraniční politika

Rozpad Osmanského impéria v roce 1922 přinesl nové možnosti. Vznikla Turecká republika a za vlády prvního prezidenta republiky Mustafy Kemala, zvaného Atatürk - „otec Turků“- došlo k „pozápadnění“ a „poevropštění“ Turecka. Kemal určil prostřednictvím řady reforem zemi nový směr, označovaný jako kemalismus a v rozmezí desetiletí převedl euro-asijskou zemi na novou ideologii (Kučera in Tunkrová, Šaradín 2007: 7).

Zahraněční politika byla intenzivně vázána na západní partnery a tímto směrem se ubírala více než půl století. V 80. letech 20. století se společně s vedením země změnily i preference a zájmy v zahraniční politice. Demokrat Turgut Özal začal vládnout v roce 1983 jako předseda vlády nejsilnější strany, kterou sám založil. Strana „Anavatan Partisi“, volně přeloženo jako Strana vlasti, získala v prvních volbách 45% hlasů a obsadila tak 212 z celkových 400 křesel v parlamentu. Tato absolutní většina umožnila vznik vlády Turguta Özala, která trvala deset let (Laçiner 2009: 156).

Özal byl zastáncem liberálně geopolitického diskurzu, který byl orientovaný ekonomicky. Armádní a byrokratické elity, jako hlavní oponenti Özala, obhajovaly obranný geopolitický diskurz, orientovaný na armádu. Nicméně, stěžejním prvkem uvažování tehdejšího ministerského předsedy byla geopolitika. Během jeho funkčního období skončila studená válka a právě geografie hrála hlavní roli ve formování role Turecka v novém mezinárodním uspořádání. Özal si uvědomoval důležitost regionu, ve kterém se Turecko nachází a přizpůsobil tomu některé kroky zahraniční politiky, například řešení kurdské otázky během devadesátých let (Yeşiltaş 2013: 666).

Během let 1983 – 1993 vznikla nová zahraniční politika přezdívaná „özalismus“ nebo také „neo-osmanismus“, což podle slov kritiků znamenalo absolutní pohřbení myšlenek Mustafy Kemala⁷. Ideologie neo-osmanismu vychází z osmanské nauky o povaze a původu idejí. Hlavním záměrem osmanské ideologie bylo zastavení hrozby totálního kolapsu impéria, pomocí sjednocení rozsáhlých etnických a náboženských skupin v rámci jedné identity. Neo-osmanismus podle Turguta Özala obsahoval odlišný charakter, než původní podoba soustavy idejí. *„Özal...opatroval ideál neo-osmanismu jako prostředek integrace s Evropskou Unií skrze modernizaci a osvojení*

⁷ Hlavním záměrem Mustafy Kemala, bylo zbavit se veškerých Osmanských pozůstatků, které přetrvaly v moderní Turecké republice.

supranacionální identity, která přesahovala etnické vazby.“ (Özkan 2014: 128) Oficiální žádost o přijetí Turecka do Evropského hospodářského společenství (později Evropské unie) v roce 1987 dokládá vizi, kterou Özal prosazoval. Mezi další klíčové zájmy Özalova neo-osmanismu patřilo šíření vlivu na Kavkazu a Balkáně, snahy vyřešit Kurdskou otázku pomocí reforem, a obzvláště vytoužený cíl přivést severní Irák zpátky pod kontrolu Ankary poté, co byl Bagdád oslaben první válkou v Perském zálivu (Özkan 2014: 128 – 129). O znovuzískání národní sebedůvěry se zasadila ekonomicky orientovaná zahraniční politika Turecka. *„S ekonomickou silou se rozšiřovaly horizonty turecké zahraniční politiky a Turecko se postupně stalo regionální mocností.*“ (Laçiner 2009: 160)

Turecko v prvních letech nového milénia doprovází změna ve stranickém systému. Vzniká nová politická strana, která brzy po svém zřízení získala voličský potenciál. Strana spravedlnosti a rozvoje (dále AKP) byla zpočátku označována jako absolutní začátečník, který v tureckém parlamentním systému nemá šanci na úspěch. Nicméně, při následujících parlamentních volbách v roce 2002, strana ukázala svůj voličský potenciál a získala dvě třetiny křesel⁸. Recep Tayyip Erdoğan zastával funkci starosty největší turecké metropole Istanbulu. V roce 2001, jako hlavní autor myšlenky, založil společně s dalšími sympatizanty výše zmíněnou stranu, jejíž aspirace postupně nabíraly na intenzitě (Dagi 2006: 1).

Listopad roku 2002 znamenal pro Erdoğan a jeho AKP nevídaný úspěch. Ve všeobecných volbách získala 34,28 procent hlasů a 363 křesel z celkových 550 v parlamentu. Straně, která se profiluje jako konzervativně demokratická, volby umožnily vytvořit vládu jedné strany s pohodlnou většinou. Nová strana s velice silnými islámskými kořeny, byla mnohem více umírněná a centristická na základě dlouhodobých historických poznatků, než její předchůdci (Öniş 2000: 12 – 15). Jak uvádí profesor mezinárodních vztahů univerzity Koç - Ziya Öniş o AKP - *„Zajisté má silné konzervativní rysy s hlavním důrazem na náboženství, morálku a potřebu zachovat tradiční hodnoty.*“ (Öniş 2000: 15)

⁸ Důvodem gigantického úspěchu pro nově vzniklou stranu je možné pozorovat v 90. letech, kdy tzv. Welfare Party přímo spojená s Islámem, představovala hrozbu pro tradiční sekulární řád. Po masivním vítězství strany v roce 1995 (první vítězství islámské strany v hlavních volbách v Turecké historii) přišlo konstitucionální vystřízlivění v podobě zablokování strany ústavním soudem v roce 1998. Členové Welfare Party, přešli k nově zformované Straně spravedlnosti a rozvoje navzdory tomu, že prvotní image strany se neubírala náboženstvím, ale demokratizací (Britannica.com)

AKP v čele s tehdejším ministerským předsedou a nyníšším prezidentem republiky Recepem Tayyipem Erdoğanem, vede zemi nepřerušovaně od roku 2003. Během této doby se turecká zahraniční politika v mnoha ohledech změnila a vyvíjela s ohledem na geopolitickou situaci. Ahmet Davutoğlu, tehdejší ministr zahraničí a následně premiér, formuloval základní doktrínu turecké zahraniční politiky „strategic depth“, což v překladu znamená doktrína strategické hloubky.

2.1. Doktrína „strategické hloubky“

Malá skupina intelektuálů v čele s Ahmetem Davutoğluem definovala základní myšlenky této doktríny v knize *Strategic Depth*, která vyšla v roce 2001. Společně s Ahmetem Davutoğlu se na tomto textu spolupodílel bývalý ředitel národní zpravodajské služby Hakan Fidan a Ibrahim Kalin, který zastával funkci hlavního poradce ministra zahraničí od roku 2009 (Ipek 2015: 181)

Ahmet Davutoğlu vystudoval univerzitu Bogaziçi. Prestižní istanbulská univerzita měla na jeho budoucí politickou kariéru významný vliv. Během studentských let začal psát odborné články a ve 27 letech, při doktorském studiu, napsal jeden ze svých prvních článků „*The Worlds Balance of Power and the Middle East*“. V první řadě je potřeba uvést, že Davutoğlu publikoval většinu svých prací v ryze islámských magazínech a novinách, nikoli v mezinárodních časopisech. Například výše zmíněný článek, který publikoval při doktorském studiu, byl vydán v *Religious Brotherhood's journal* (Özkan 2014: 121 – 122). Davutoğlu je člověk, u něž náboženství představuje společně s hodnotami jako rodina a tradice důležité místo v životě. Ostatně, z těchto důvodů si Ahmet Davutoğlu a Recep Tayyip Erdoğan rozuměli ve stěžejních otázkách směřování i vedení země.

Podporovatelé a islámští intelektuálové vykreslovali Davutoğlu jako velkého teoretika, který svými myšlenkami vyzývá známé západní vědce, jako je Samuel Huntington nebo Francis Fukuyama. Davutoğlu nepřetržitě od konce studené války prosazoval myšlenku, že pokud bude Turecko prosazovat rozpínavou zahraniční politiku, založenou na islámské ideologii, poskytne své zemi historickou příležitost stát se globální mocností (Özkan 2014: 119)

Samotný koncept doktríny strategické hloubky je založen na historické a geografické hloubce. „*Historická a geografická hloubka se soustředí na minulé, současné*

a budoucí vztahy země, které jsou vybudovány geokulturními, geopolitickými, a geoeconomickými faktory na domácí, regionální a globální úrovni.“ (Ipek 2015: 181)

Jádro doktríny tvoří dědictví Osmanské říše. Davutoğlu ve své knize *Stratejik Derinlik* přímo popisuje zemi jako „*produkt historického (osmanského) dědictví, které vzniklo jako výsledek intenzivního a staletí trvajících boje proti přetrvávající (západní) civilizaci, která konstituovala mezinárodní systém.*“ (Davutoğlu 2001: 66) Rovněž zdůrazňuje, že Turecko je „*centrem (osmanské) civilizace, která byla založena na původním a dlouhotrvajícím politickém řádu*“ (Davutoğlu 2001: 81)

Tento směr zahraniční politiky představoval zásadní změnu kurzu. Součástí strategie bylo odmítnutí tradičního pro-západního postoje a na místo toho prosazování nově vzniklého plánu pozvednout Turecko na úroveň globální mocnosti. Davutoğlu je první turecký teoretik, který úspěšně aplikoval islámsky orientovanou vizi do zahraniční politiky státu⁹. Islámské komunity byly podle něj rozděleny na základě geopolitických omylů. Hranice samotného Turecka, stejně jako ostatních států blízkovýchodního regionu, hodnotí jako geopolitické omyly, o něž se nejvíce zasadila Sykes-Picotova dohoda¹⁰ a následné koloniální machinace. Davutoğlu proto v doktríně vyzdvihuje potřeby islámské jednoty a budování panislámského¹¹ projektu v regionu. Vyzdvihována je nejen ekonomická dominance, ale využití islámu k legitimizování závazku, jak dále zdůrazňuje Davutoğlu (Özkan 2015: 119-125). Turecko tak pod vedením ministra zahraničí, jímž se Davutoğlu stal v roce 2009, začalo směřovat k expanzivní zahraniční politice poháněné ideologickými důvody.

Dalším stěžejním faktorem je pro tureckou zahraniční politiku geopolitika. Hlavní úkol spočíval v geopolitické transformaci blízkovýchodního regionu. Aby tohoto cíle dosáhl, země obrátila kurz z dosavadní zahraniční politiky podpory statu-quo. Strategická hloubka, tak jak ji elity v okolí Davutoğlua naformulovaly, má expanzivní a panislámský charakter. Davutoğlu se inspiroval významnými teoretiky první poloviny 20. století, kteří

⁹ <http://studies.aljazeera.net/en/reports/2016/07/turkish-foreign-policy-davutoglu-continuity-rupture-160714100039252.html>

¹⁰ Sykes-Picotova dohoda představuje tajnou dohodu mezi Francií a Velkou Británií se souhlasem Ruska za První světové války, během níž se jednalo o rozdělení Osmanské říše do různých sfér vlivu (Britannica.com)

¹¹ Panislamismus je ideologie založená na sociální a politické solidaritě mezi všemi muslimy. Panislamismus jako moderní ideologie vznikla kvůli expandujícímu evropskému kolonialismu a potřebě tureckých intelektuálů zachovat Osmanskou říši v celku (oxfordislamicstudies.com)

se zabývali imperiální geopolitikou. Mezi zdroji, které Davutoğlu ve strategické hloubce citoval, se objevují jména jako Mackinder, Spykman či Haushofer. Davutoğlu v doktríně pracuje s termíny jako „Lebensraum“, „Hinterland“, „Pivotal Country“ a „Rimland“. Tyto termíny jsou přímo vypůjčeny z prací geopolitických teoretiků, zmíněných výše (Özkan 2015: 122-123). Davutoğlu ve svém díle uvádí, že „*Turecko mělo dominovat jeho zázemí (hinterland) – Blízký východ, Balkán a Kavkaz – a tímto vytvořit nový životní prostor (lebensraum)*“ (Özkan 2015: 119)

Myšlenky Ahmeta Davutoğlua obhajují koncept expanze sféry vlivu daného státu. Pokud má země klíčovou pozici, nemá jinou možnost, než se změnit a usilovat o moc. Podle Davutoğlua se daná země buď stáhne zpátky, nebo získá dominanci na základě šíření oblastí vlivu (Özkan 2015: 124). Už v počátcích turecké zahraniční politiky, tak jak jej nadefinoval Ahmet Davutoğlu, je možné vypočítat neorealistické faktory, které doprovází tuto politiku. Expanzivní charakter zahraniční politiky a vidina vedoucí role v regionu symbolizuje hegemonické tendence, kterých se Turecko pokouší dosáhnout. Nicméně, oficiální cíle zahraniční politiky jsou formulovány v diplomatických mezích – „*získávání geopolitických výhod skrze užití diplomacie a globálního vyvažování moci.*“ (Davutoğlu 2001: 116)

Ahmet Davutoğlu postupně uplatňoval své myšlenky od roku 2002, kdy zastával funkci hlavního poradce ministra zahraničí. Opravdovou moc nabyl v roce 2009, kdy Recep Tayyip Erdoğan jmenoval Davutoğlua ministrem zahraničí. Od roku 2009 nově zvolený ministr zahraničí uvedl svou vizi zahraniční politiky do praxe. Koncepce zahraniční politiky je postavena na pěti operativních principech (Davutoğlu 2010: 5 – 6).

1. Legitimní režim musí svým občanům zajistit bezpečnost a svobodu předtím, než začne vytvářet sféry vlivu v zahraničí. Ustálení rovnováhy mezi demokracií a bezpečností na domácí půdě je prvním principem.
2. Vyřešení a dodržování dobrých vztahů se sousedními zeměmi, a s tím spojená vzájemná ekonomická závislost. Princip „nulových problémů se sousedy“.
3. Nejen zajištění dobrých vztahů v regionu, ale uplatňování aktivní a preemptivní diplomacie i v regionech okolních. Cílem je předcházení krizí před tím, než vzniknou a eskalují do kritických mezí. Turecká regionální politika je tak založena na bezpečnosti pro všechny, dialogích na vysoké úrovni, vzájemné ekonomické závislosti a multikulturním soužití. Hlavní myšlenkou je role Turecka jako země, která díky dobře rozvinutým vztahům, efektivně řeší konflikty.

4. Věrnost multidimenzionální zahraniční politice. Zachovat tedy dobré vztahy nejen s regionálními aktéry, ale rovněž s globálními. Dále pokračovat ve strategickém partnerství se Spojenými státy skrze Severoatlantickou alianci, udržení dobrých vztahů s EU prostřednictvím přístupových rozhovorů a vykonávání dobré sousední politiky s Ruskem.
5. Aktivní role v mezinárodních vztazích pomocí rozvoje rytmické diplomacie. Aktivní angažovanost na setkáních nejvyšších představitelů a různých záležitostech na globální úrovni.

2.2. Politika nulových problémů se sousedy

Politika dobrých vztahů se sousedními zeměmi byla implementována od roku 2003. Kooperace a uvolňování napjatých vztahů fungovala poměrně efektivně. Turecko chtělo svůj znatelný úspěch posunout o krok dále. S cílem maximální kooperace se svými sousedy, Turecko založilo High Level Strategic Cooperation Council se Sýrií, Irákem, Ruskem a dalšími zeměmi. Záležitosti politické, ekonomické a bezpečnostní byly detailně probírány na schůzích společných kabinetů (Davutoğlu 2010: 5). Dalším významným krokem, který dopomohl hlubší integraci, bylo zrušení vízové povinnosti s řadou okolních zemí v regionu (Yeşiltaş, Telci 2013).

Turecká zahraniční politika se až do událostí tzv. Arabského jara řídila „*vzájemnými zisky prostřednictvím vzájemné ekonomické závislosti a úzkých vazbách založených na kulturní příbuznosti a muslimském bratrstvu*“ (Önis 2012: 46) Politika „nulových problémů“ jako metodologický základ pro zahraniční politiku de facto odbourala tradiční politický diskurz kemalismu. Rostoucí ekonomická síla přinesla Turecku atraktivní pozici v regionu. Obchod se zeměmi v regionu vzrostl ze 4,4 miliónů dolarů v roce 2002 k téměř 26 miliardám dolarů v roce 2010 (Önis 2012: 56). Sbírání popularity v rámci arabských zemí Turecko realizovalo prostřednictvím různých aktivit. Například válka v Iráku v roce 2003 direktivně ovlivnila priority turecké zahraniční politiky. Turecko využívalo vícestupňové multidimenzionální diplomacie na regionální a mezinárodní úrovni pro podporu zachování irácké integrity. Komunikační kanály turecké diplomacie vytvořily určitý mechanismus k zjemnění krize v Iráku. Ankara se v posledním stádiu stáhla z koalice vedené Spojenými státy a úspěšně tak posílila svoji popularitu mezi arabskými elitami (Yeşiltaş, Telci 2013).

Utuzování vztahů s blízkovýchodními zeměmi doprovázela také hlasitá kritika Izraele. V roce 2009 tak zvaná „minutová krize¹²“ mezi tureckým prezidentem Erdoğanem a izraelským prezidentem Perezem způsobila rozkol ve vztazích těchto zemí. Erdoğan byl po této události při svém návratu do Turecka oslavován jako hrdina, podle konkrétního průzkumu popularita prezidenta zažila prudký nárůst o 19% (Today's Zaman 2009). K favorizování Palestiny a hlasitému kritizování Izraele dopomohl incident Mavi Marmara z května roku 2010. Osm tureckých aktivistů bylo zabito izraelským komandem poté, co se snažili prolomit blokádu pásma Gazy. Šlo přitom o skupinu, jejímž cílem byla humanitární pomoc (BBC 2016).

Postupem času si Turecko získalo arabské elity společně s arabskou populací, které je přijali do regionu. Rostoucí ekonomika a modernizační pokrok, kombinovaný s pluralitním politickým systémem, znamenaly pro arabské elity příznivé hodnocení Turecka (Önis 2012: 55). Dílčí kroky jako podpora Hnutí islámského odporu, neboli „Hamás“ je další snahou kolektivizování pozitivních preferencí Turecka v regionu. Důvodem pro nastartování rozhovorů byl beze sporu konflikt v Gaze 2008–2009. Incident na lodi Mavi Marmara s událostmi v Gaze upevnil vazby mezi Tureckem a Hamásem a vztahy se tak posílily (Benjamin 2016: 194). Tureckou zahraniční politiku také doprovázel odlišný přístup k Íránu, zejména z pohledu strategické pozice ve vztahu k jadernému programu (Yeşiltaş, Telci 2013). Turecko společně s Brazílií hlasovali proti rezoluci 1929 Rady Bezpečnosti Organizace spojených národů, která byla namířena proti jadernému programu Íránu v roce 2010 (armscontrol.org).

Tzv. Arabské jaro se od roku 2011 dále šířilo regionem a vláda AKP vyjádřila svoji silnou a energickou pozici nejsuverénněji ve vztahu k Egyptu. Prezident Erdoğan podporoval pro-demokratické síly v Egyptě ještě před svržením Husního Mubáraka. Při návštěvě v Egyptě, která se odehrávala těsně před tím, než byl egyptský diktátor svržen, tehdejší premiér Erdoğan hlasitě vyjádřil podporu pro transformaci režimu směrem k otevřenému a pluralitnímu řádu (Hürriyetdailynews 2011).

Vztah mezi Tureckem a Sýrií byl dlouho prezentován jako modelový příklad politiky dobrých vztahů se sousedy. Ekonomická sounáležitost a kulturní podobnost, s nepřímou agendou pro podporu demokracie, fungovala až do revolučních událostí roku

¹² Světové ekonomické fórum bylo poznamenáno, když si turecký a izraelský prezident vyměnili názory ohledně situace v Gaze. Recep Tayyip Erdogan před oficiálním ukončením debaty ve vzteku opustil scénu, když po výrocích Pereze nedostal dostatečný čas pro své odpovědi (Bennhold 2009)

2011. Dříve vřelé vztahy se Sýrií byly těžce poškozeny událostmi tzv. Arabského jara a Turecko začalo čelit rozpadu své politiky nulových problémů (Önis 2012: 49 – 53). Demonstrace v Sýrii zesílily a zemi ovládl totální chaos. Násilné střety mezi odpůrci a podporovateli Asadova režimu, donutily Turecko zaujmout tvrdý postoj, zatímco se země ocitla v občanské válce (Kibaroglu 2012: 86).

Revoluční protesty představovaly pro Ankaru nečekaný spád událostí, přesto Ankara tyto události uvítala jako tendenční procesy, které by mohly vést k demokratizaci země napříč regionem. V počátečních fázích tzv. Arabského jara turecká vláda nebyla schopná reagovat konkrétními kroky. Erdoğan učinil rozhodnutí a favorizoval skupinu lidí, kteří stáli proti dlouholetým diktátorům. Strategické prostředí pro tureckou zahraniční politiku se náhle změnilo ze stabilního statusu do strukturálního chaosu (Yeşiltaş, Telci 2013).

Dynamický vývoj událostí nasměroval tureckou zahraniční politiku odlišným směrem, než by si sám Davutoğlu přál. Turecko vzhledem k nevyzpytatelnosti Blízkého východu muselo několikrát čelit nepříznivému vývoji v regionu, nicméně tzv. Arabské jaro potlačilo snahu Turecka stát se regionální velmocí číslo jedna.

3. Vliv občanské války v Sýrii na tureckou zahraniční politiku

Kapitola představuje finální empirickou část práce. V úvodu kapitoly je stručně vysvětlen vývoj vztahů Turecka a Sýrie sčítající také historická úskalí, která se odráží v syrské občanské válce. Pro lepší přehlednost se kapitola dělí do čtyř podkapitol. Každá podkapitola reflektuje jeden z naformulovaných aspektů ofenzivního neorealismu, které budou zkoumány na jednotlivých krocích turecké zahraniční politiky.

Vztahy Turecka a Sýrie před rokem 2011 prošly několika fázemi. Západní/ anti-komunistický diskurz, anti-teroristický diskurz a následně spolupráce. Během studené války byl uplatňován anti-komunistický směr, jelikož komunistický Sovětský svaz představoval pro tehdejší, prozápadně orientované Turecko, obrovské riziko. Komunismus představoval celosvětovou hrozbu, nicméně hrozba v regionu narůstala hlavně skrze vojenskou podporu, kterou poskytoval Sovětský svaz Sýrii. Sýrie se tak pro turecké elity stala potenciálně nebezpečnou zemí. Konec bipolárního světového řádu přinesl další etapu turecko-syrských vztahů. Zahraniční politika ve vztahu k Sýrii byla nadále založena na národní bezpečnosti a tento stav přetrvával celá 90. léta 20. století. Hlavním důvodem asertivní politiky ve vztahu k Sýrii byla přímá podpora Strany kurdských pracujících (dále PKK), které syrský režim poskytoval pomoc a útočiště na svém území (Demirtas-Bagdonas 2014: 140-141).

Napjaté vztahy eskalovaly v roce 1998, kdy Ankara reálně uvažovala o vojenské intervenci v Sýrii. Národní bezpečnostní rada (dále NSC) Turecka projednávala intervenci v Sýrii v červnu roku 1998, s ohledem na vývoj událostí v posledních letech. Turecko čelilo několika výzvám v domácí i zahraniční politice z hlediska násilných aktivit PKK a stupňujících se útoků vůči tureckému lidu. Sýrie využívala PKK jako prostředek k oslabování Turecka, dokud Ankara nepohrozila intervencí (Aras 2013: 595-596). Na základě vyhoštění velitele PKK Abdullaha Öcalana z Damašku 9. října 1998, syrská vláda připravila zahájení rozhovorů s Tureckem. Dne 20. října byla podepsána delegacemi obou zemí Dohoda z Adany, která uspokojila všechny požadavky turecké vlády, včetně uzavření operačních základů PKK v Sýrii a vyhoštění všech bojovníků a velitelů jmenované organizace (Mufti 2002). Dohoda z Adany výrazně přispěla ke snížení terorismu PKK a je důležité, že na základě této dohody se turecko-syrské vztahy výrazně zlepšily (Aras 2013: 601).

Bašár Asad nahradil svého otce, Háfize Asada, v prezidentském úřadu počátkem roku 2000. Vztahy mezi Ankarou a Damaškem se začaly zaměřovat na vzájemnou bezpečnostní politiku a postupem času přerostly v komplexnější spolupráci. Bašár Asad na počátku svého prezidenství transformoval zájem své země, který se kromě bezpečnostní agendy zaměřil také na budování ekonomických vztahů s Tureckem. Asad se tak pokoušel vymanit syrskou ekonomiku z regionální izolace, ve které se nacházela (Demirtas-Bagdonas 2014: 141).

Úspěšná kooperace mezi Tureckem a Sýrií trávající poslední desetiletí, symbolizovala úspěch turecké zahraniční politiky nulových problémů se sousedy. Ahmet Davutoğlu se svém článku z roku 2008 vyjádřil k dosavadní politice Turecka následovně: *„úroveň tureckých vztahů se Sýrií dnes představuje model pro zbytek regionu.“* (Davutoğlu 2008: 80) Ve stejném článku poukazyval na dílčí úspěchy jako důkaz toho, že Turecko vybuodovalo ve vztazích se sousedy udržitelnou důvěru (Davutoğlu 2008: 80). Nicméně, desetileté sblížování mezi Tureckem a Sýrií ukončilo rozhodnutí syrské vlády, kdy syrský prezident Bašár al-Asad nepolevil v brutálních zákrocích vůči svým oponentům. Tyto akce zásadně změnily přístup Turecka a daly vzniknout novému přístupu vůči Asadově režimu (Demirtas-Bagdonas 2014: 139). Nepřehledný konflikt v Sýrii trvá již déle než pět let a vyžádal si, dle OSN, více než 400 000 životů (Hudson 2012). Mírová jednání několikrát zkolabovala, v posledním případě se tak stalo z iniciativy Spojených Států a Ruska. Snahy o mírový proces zablokovalo bombardování humanitárního konvoje, který směřoval do metropole Aleppo.

3.1. Aspekt číslo 1: Hegemonie

První neorealistický aspekt tvrdí, že nejvyšším cílem státu je hegemonie v daném systému, kde se země nachází. Navzdory regionálním hrám tří největších mocností (kromě Turecka též Saudská Arábie a Íránu) a chaotickému uspořádání Blízkého východu, Turecko pomocí aktivní politiky usiluje o prvenství v regionu a touží zaujmout postavení regionálního hegemona.

Turecko patří k silným regionálním aktérům, společně se Saudskou Arábií a Íránem představují nejsilnější státy, které prosazují své zájmy a jejichž snahou je ovlivňovat dění v regionu ve svůj prospěch. Turecko po nástupu AKP k moci nastavilo směr aktivní zahraniční politiky a prostřednictvím kulturní náležitosti k Blízkému východu nadefinovalo její snahy o regionální transformaci. Regionální transformace je

tureckým cílem, kterého by dosáhla pomocí politiky „nulových problémů se sousedy“. Politika je vedena diplomatickým vyjednáváním, na jejímž konci by měl stát silný region Blízkého východu, vybudovaný na panislámské ideologii.

Turecko v první fázi uznalo tzv. Arabské jaro jako prostředek k demokratické konsolidaci a nadále vedlo koncept regionální transformace, ve snaze nepoškodit regionální celistvost a stabilitu. Hlavní problém představoval všestranné mocenské zájmy regionálních aktérů a následné politické katastrofy v řadě zemí Blízkého východu a severní Afriky¹³. Politický antagonismus nejsilnějších regionálních aktérů (Turecko, Saudská Arábie, Írán) se reflektuje v syrské občanské válce, zatímco Turecko podporuje sunnitské opoziční skupiny tak Teherán podporuje syrskou vládu (šitští alavitě). Saudská Arábie z naprosté většiny sunnitská, figuruje v Sýrii jako podporovatel opozičních skupin a zároveň prostřednictvím leteckých úderů vede koalici podporující současného prezidenta Hadího v Jemenu (BBC 2016). Turecké snahy, potlačit politické rozdíly mezi zeměmi, eliminovat nepřátelství v regionu a integrovat země Blízkého východu do světového geopolitického systému, se ukázaly jako mylné¹⁴. Erdoğanovou strategií bylo přivést 4 hlavní aktéry (čtvrtým aktérem je Egypt) ke spolupráci a budování bezpečného regionu s mírovou koexistencí (Yeşiltaş 2013: 5-8). Dr. Paul Schroeder v kontextu neorealistickej teorie vyzdvihoval, že dosáhnout hegemonie v regionu je obtížné, neboť ostatní státy v oblasti vždy vyvažují moc potenciálního hegemonu (Schroeder 1994: 111). Hegemonie v regionu je pro Turecko obtížný úkol, a to vzhledem k vlivu dalších silných regionálních zemí jako právě Saudská Arábie nebo Írán. Příkladem je syrský konflikt, který ovlivňuje vztahy na regionální úrovni: „*V tomto ohledu, kooperativní vztahy s opozicí neměly pouze ochránit budoucnost tureckých investic v Sýrii, ale také vyvážit politický a ideologický vliv Íránu na Blízkém východu z důvodu konsolidace turecké moci v regionu.*“ (Demirtas-Bagdonas 2014: 142)

Turecká potenciální role aktéra, který bude vést geopolitickou transformaci v regionu, podkopává aktivní zapojení republiky do syrské občanské války. Z hlediska turecké geopolitické převahy v regionu se šance snižují tím, jak aktivně se Turecko zapojí

¹³ V Egyptě byl demokratickými silami svržen tehdejší prezident Husní Mubarak, nicméně změnu tento proces Egyptu nepřinesl. Následující prezident Muhammad Mursí byl svržen armádním pučem a v horizontu několika týdnů zemřelo nad 1000 lidí (Barochová 2015). Procesy Arabského jara v Libyi, znamenaly mezinárodní intervenci a devastaci země. Další regionální válka se vede v Jemenu.

¹⁴ Turecko odložilo politické spory stranou a poskytlo Íránu, hlavnímu rivalovi v regionu, podporu. V otázce uvalení sankcí na Írán se Turecko společně s Brazílií postavilo proti rezoluci 1929 (armscontrol.org).

do konfliktu v Sýrii. Čím více se bude Turecko angažovat v regionálních konfliktech, tím menší bude mít šance hrát v budoucnu roli konstruktivního, stabilizujícího a reformního státu (Önis 2012: 57). Vzhledem k zintenzivnění regionálních hrozeb Turecko upřednostnilo spolupráci se západními partnery a NATO a tím de facto učinilo rozhodnutí, jestli být stabilním partnerem západu nebo vedoucím aktérem v regionu (Yeşiltaş 2013: 7).

Turecko má vysoký potenciál stát se regionálním hegemonem, který by ovlivňoval nejen Blízký východ, ale rovněž i Kavkaz a Balkán. Turecko disponuje největší armádou v regionu, silnou ekonomikou a demografickým potenciálem, který činí téměř 80 miliónu obyvatel (Turkish statistical institute 2015).

Historické dědictví Osmanské říše, která bývala hegemonem, se projevuje i v současném dění, když Erdoğan pronesl slova obsahující známky iredentismu¹⁵. Recep Tayyip Erdoğan zkritizoval smlouvu z Lausanne¹⁶ a vyjádřil znepokojení nad současnou velikostí Turecka. Rétorika současného prezidenta poukazovala na turecké menšiny žijící na území Sýrie a Iráku a historický nárok na města Mosul a Aleppo: „*V Mosulu leží naše historie. Jestli si to pánové přejí, dejme jim přečíst naši Národní přísahu, ať pochopí, co pro nás to místo znamená,*“ (Erdoğan 2016). Turecká televize sympatizující s vládou AKP po Erdoganových slovech zobrazila ve vysílání mapu, která demonstruje území s novými, hypotetickými hranicemi Turecka (Danforth 2016).

3.2. Aspekt číslo 2: Snaha státu nabýt moci a oslabit rivaly

Stát vytrvale vyhledává příležitosti k získání moci nad jeho rivaly, a zároveň možnost, jak rivaly v regionu oslabit. V turecké zahraniční politice lze identifikovat několik situací, při kterých turecké elity využívají příležitosti k oslabení regionálního rivala, v tomto případě Sýrie.

První příležitostí k oslabení syrské vlády lze zpozorovat na základě sankcí uvalených vůči autoritativnímu režimu Bašára Asada. Liga arabských států ve spolupráci s Tureckem schválila sankce proti Sýrii za souhlasu 19 z 22 států ligy (Fordham 2012).

¹⁵ Iredentismus představuje nárok na připojení území jiného státu založený na národnosti, etnicitě nebo jiné historické podstatě (Britannica.com)

¹⁶ Smlouva z Lausanne byla podepsána po První světové válce představiteli Turecka a na druhé straně Velkou Británií, Francií, Itálií, Japonskem, Řeckem, Rumunskem, Jugoslávií a dalšími. Smlouva oficiálně stanovila hranice moderního Turecka (Britannica.com).

Společně se sankcemi Turecko zaujalo tvrdý postoj vůči Sýrii a zmrazilo veškerá aktiva syrské vlády v tureckých bankách. Turecké zboží směřující do okolních zemí v regionu záviselo na Sýrii, jako na hlavní transportní zemi, nicméně po událostech roku 2011, zboží proudí hlavně přes Irák (Bilefsky 2011). Sankce ovšem nejsou dostatečně komplexní a ani diplomacie není natolik efektivní, aby dokázala vyřešit tak rozsáhlý konflikt, jaký se odehrává v Sýrii.

Potlačení opozice ve městech jako Hama a Homs ovlivnily přístup a zapojení Ankary do konfliktu. Turecko uzavřelo ambasádu v Damašku v březnu 2012 a přerušilo veškeré komunikační kanály se syrskou vládou. Události nabíraly na intenzitě a postupně donutily Ankaru zaujmout jasný postoj k účastněným aktérům konfliktu. Recep Tayyip Erdoğan obvinil Asada z hlavního podílu na vývoji událostí, které rapidním způsobem zhoršily situaci v celé Sýrii. Dále Asada označil za člověka, který nedokáže dodržet sliby, které vedení Sýrie přijalo během dřívějších vzájemných návštěv mezi zmíněnými aktéry (Kibaroglu 2012: 88). Na základě Erdoğanových slov byla rovněž oslabena pozice syrského prezidenta, který v mezinárodním společenství působil jako bezcitný vůdce, který staví zemi na prolité krvi civilistů (Arsu 2011).

Významný zlom turecké zahraniční politiky symbolizoval aktivní podporu syrských opozičních skupin. Turecké kroky proti syrskému režimu doprovázela těsná spolupráce s opozičními skupinami, a právě tato příležitost poskytla Turecku možnost efektivně podkopávat syrský režim. Hlavní opozice vůči syrské vládě, Syrská národní koalice (dále SNK), vznikla v Istanbulu roku 2011. Ankara rovněž hostí Svobodnou syrskou armádu (dále SSA), což je hlavní militantní skupina spolupracující se SNK. SNK v listopadu 2012 souhlasila se spojením více opozičních celků pod jednu zastřešující organizaci, čím vznikla Národní koalice sil revoluce a syrské opozice (dohainstitute.org). Následujícího dne je koalice oficiálně uznána Radou pro spolupráci arabských států v Zálivu. Turecko koalici oficiálně uznalo o dva dny později, 19. listopadu (Talmon 2013). V roce 2012 bylo lídry opozice zřízeno Syrian Business Fórum s rozpočtem 300 miliónů dolarů. Finanční příjmy Fóra nejsou transparentní, nicméně existuje silná finanční podpora států Perského zálivu. Generální tajemník Wael Merza konstatoval, že SSA již v roce 2012 bylo přiděleno 150 miliónů dolarů určených pro boj s vládními složkami Sýrie (Skelton 2012).

Přímá podpora opozičních skupin přivádí Turecko do pozice, kdy za pomoci prosazování svého vlivu napomáhá oslabování syrské vlády v čele s autoritativním diktátorem Bašárem Asadem. Z neorealistického hlediska, Ankara tímto vyhledává příležitosti k získání mocenské převahy nad Sýrií a současně možnost syrský režim oslabit či ohrozit. Poskytováním útočiště opozičním skupinám, jejím velitelům a dalším členům milic, které vedou povstání proti vládě prezidenta Asada, umožňuje organizovat útoky zpoza hranic a z oblastí chráněných tureckou armádou. Oficiální vyjádření Ankary označilo podporu Národní koalice sil revoluce a syrské opozice (dále NCSROF), jejich členů a velitelů na svém území za čistě humanitární ochranu. Hlavním cílem je přitom podle Ankary psychické bezpečí přeběhlíků z Asadovy armády. Ministerstvo zahraničí Turecka zároveň konstatovalo, že nemůže zabránit opozici ve vyjadřování názorů v této obtížné situaci (Stack 2011). Plukovník Riad Mousa al-Asaad, bývalý plukovník syrského letectva a následně velitel SSA vyjádřil svůj postoj v rozhovoru zprostředkovaném tureckým ministerstvem zahraničí takto: *„My jsme vůdci Syrského lidu a stojíme za syrským lidem...budeme bojovat s Asadovým režimem, dokud nepadne a nebude vybudována nová éra stability a bezpečnosti v Sýrii.“* (Asaad in Stack 2011) Podkopávání syrské vlády prostřednictvím podpory opozičních skupin je v této situaci smysluplným krokem Ankary k urychlení snahy, na jejímž konci je svržení Asada z prezidentského křesla.

Turecko se do událostí roku 2011 prezentovalo jako rovný partner, který nese největší zásluhy na integraci Sýrie do současného světového řádu. Turecko tuto změnu provedlo mechanismy ekonomických a kulturních výměn, které pomohly Sýrii v rozvoji regionálního obchodu. Nicméně, tvrdý postup Asadových represivních složek Ankara nadále přestala tolerovat. Revoluční protesty v Sýrii nebyly natolik účinné, jako v Libyi, a to zejména díky tomu, že se opozičním skupinám v Sýrii nedostalo aktivní podpory ze západu (Önis 2012: 53).

V tomto kontextu je nutné podotknout, že v počátečních stádiích revolučních událostí v Sýrii, Ankara reagovala na několika rovinách. Z počátku turecké elity vítaly revoluční tendence, které představovaly nadějně příležitosti pro politickou liberalizaci země a v nejlepším případě i reformu. V ideální podobě měla reforma vést k demokratizaci země a silnější spolupráci v oblasti naplňování panislámských myšlenek v regionu. Ankara zaujala z důvodu ekonomických a geopolitických zájmů v Sýrii postoj

opatrného unilateralizmu¹⁷. Nicméně, vztahy na základě stupňujících se událostí byly opět napjaté a turecké elity přijaly řadu adaptací na vývoj konfliktu v sousední zemi (Önis 2012: 54)

Ankara nejprve přijala zdráhavý postoj k přímé participaci na vývoji konfliktu. V dalších krocích Ankara iniciovala podporu dosavadního autoritativního režimu. Konkrétně, strategie turecké zahraniční politiky stála na podpoře reformy, která by byla provedena skrze dosavadní autoritativní režim Asada. Tuto strategii měly usnadnit vztahy založené na politickém kapitálu vybudovaném za éry AKP. Součástí strategie, představovala potenciální role Turecka jako mediátora konfliktu a uplatnění soft power a diplomatických kanálů k postupnému otevírání Sýrie. Turecko se také ocitlo v pozici kritizované západem za to, že zastává příliš pasivní postoj vůči implementaci ekonomických sankcí na Asadův režim (Önis 2012: 54). Tato strategie, která počítala s postupnou demokratizací Sýrie, se ovšem nerealizovala. Turecko se zpočátku snažilo zaujmout vlídný postoj a spolupracovat bez sebestředných tendencí. Ankara si ponechala strategii reformy skrze existující režim, nicméně aplikovala simultánní strategii ve formě skryté podpory syrské opozice.

Bašár Asad vyjádřil zásadní odpor vůči demokratizačním tendencím formou brutálního potlačení demonstrantů a odpůrců režimu. Nejméně 15, 000 obětí přišlo o život do června roku 2012, podle odhadu Organizace spojených národů (Önis 2012: 53). Na základě těchto skutečností si Ankara brzy uvědomila neudržitelnost simultánní strategie ve vztahu k Sýrii. Asad se výrazně odklonil od demokratizačních tendencí, zhoršil bezpečnostní situaci v zemi, a odboural přátelské vztahy s Tureckem (Kibaroglu 2012: 88). Duální přístup se ukázal jako neudržitelný a obava vlády AKP z oslabení mezinárodní pozice Turecka, vedla k razantní změně dalších kroků vůči Damašku. „*Nový postoj byl založen na konfrontaci s Asadovým režimem.*“ (Önis 2012: 54)

Přímá podpora a poskytování bezpečného útočiště na tureckém území pro syrskou opozici, společně s dohledem na bezpečný průchod zbraní skrze turecko-syrskou hranici, dopomáhá opozici bojovat s režimem (Cagaptay 2013: 3). Turecko zjevně spatřuje logistickou podporu opozice jako šanci s vysokým potenciálem úspěchu. Za předpokladu efektivnosti této metody se pro Ankaru mohou otevřít další kroky, jako znovuzavedení

¹⁷ Individuální postoj Turecka zahrnující opatrný přístup v otázkách Arabského jara, a s ním spojené poskytování explicitní podpory revolučním skupinám (Önis 2013: 51)

bližší kooperace s novou vládou a nabytí velice silné pozice v regionu. Tyto predikce by vedly zpátky k posílení vlivu v regionu a budování panislámského projektu na Blízkém východu.

Anarchická struktura mezinárodního systému vyvolává v tureckých elitách stupňovitě čím dál asertivnější chování. Vláda ministerského předsedy Erdoğana se snaží chránit své vlastní zájmy. V tomto ohledu je podpora opozice důležitý aspekt, který představuje pro Ankaru jeden ze dvou důležitých cílů. Prvním z nich je vztah s jakoukoli skupinou, která se ujme moci v Sýrii. Pro Ankaru je nezbytná spolupráce s více skupinami, které se účastní frekventovaných bojů v sousední zemi vyjma Kurdů. Ankara vyvinula dostatečné úsilí pro usmíření různých složek, z nichž je NCSROF složena. Turecké snahy doprovázel důraz na překonání individuálních rozdílů mezi členy koalice.

Turecko například podporovalo i Muslimské bratrstvo¹⁸ v naději, že právě oni usednou do vládnoucích pozic po vítězství nad Asadem. Bratrstvo působí jako hlavní zprostředkovatel mezi Ankarou a syrskou opozicí, přičemž okolo 25 % veškerých členů syrské opozice tvoří právě členové Muslimského bratrstva. Tento fakt usnadňuje Erdoğanovi rozhodnutí podporovat opozici všemi prostředky (Balci 2012).

Syrské Muslimské bratrstvo vytvořilo chartu, ve které deklarovalo svůj závazek k vytvoření občanského státu řízeného demokratickými principy a rovností mezi lidmi (Farrell 2012). „*Bratrstvo přislíbilo vznik plurality a demokracie v civilním ústavním státu, s rovností mezi všemi občany...a s plným respektem pro lidská práva a svobody.*“ (Balci 2012) Ačkoli Muslimské bratrstvo nyní iniciuje chartu na základě demokracie a plurality, v minulosti bylo spojeno s řadou násilných útoků a všeobecně je považováno za předchůdce moderního militantního islámu. Kontradikce k demokracii je viditelná i ve dvou pilířích, na kterých je bratrstvo založeno: zavedení práva Šaría a sjednocení arabských zemí (Cullnane, Jones 2013).

Turecko vytrvale vyhledává příležitosti k získání moci nad Sýrií, a zároveň možnost, jak Sýrii oslabit. Vzhledem k faktu, že svržení syrského režimu v čele s prezidentem Asadem představuje pro Turecko jednu z hlavních priorit, tak řada médií¹⁹,

¹⁸ Muslimské bratrstvo je islámské hnutí založeno v roce 1928. Tato politicko-náboženská organizace obhájí autoritu koránu, náboženské právo a prvky panislamismu (britannica.com)

¹⁹ O této záležitosti informuje například server the guardian: https://www.theguardian.com/world/2015/jul/26/isis-syria-turkey-us?CMP=share_btn_tw

státníků²⁰, expertů²¹, nebo aktérů přímo se účastnících konfliktu v Sýrii²² popisuje spolupráci mezi Ankarou a tzv. Islámským státem (dále IS). Server *Newsweek* například vydal článek, v němž bývalý člen IS popisuje neoficiální spolupráci Turecka a IS. Turecko mělo umožnit této radikální skupině průchod skrze turecko-syrskou hranici za účelem posílení bojovníků, kteří následně bojují nejen proti Asadově armádě, ale také proti Kurdům na severu Sýrie (Guiton 2014). Je ovšem nutné zmínit, že pravost této informace není doložitelná, ačkoli je velice konkrétní. Server *Business Insider* vydal zprávu, že na základě dokumentů a flash disků zadržovaných při zásahu na finanční ředitelství IS, vyšlo na povrch přímé spojení mezi Tureckem a IS ve vztahu obchodu s ropou. Politika otevřených dveří, kterou Turecko ukončilo v roce 2014, znamenala tranzitní bod pro levný olej, zbraně a zahraniční bojovníky IS (Bertrand 2015).

3.3. Aspekt číslo 3: Agresivní chování na úkor bezpečnosti

Třetí aspekt neorealistickeho rámce říká, že přežití, či jinými slovy, dostatečná bezpečnost, povzbuzuje agresivní chování, které je v regionu asertivně demonstrováno. Ve většině případů, se kterými je v kapitole pracováno, se potvrzují neorealisticke tendence v turecké zahraniční politice, nicméně u dvou případů se tyto aspekty nepotvrzují.

Diskurz národní bezpečnosti výrazně narušily tři události, které znamenaly reálné hrozby pro Turecko, a za kterými stál syrský režim a Sjednocená demokratická strana (dále PYD²³). V reakci na tyto události se předpokládala intervence, která by ovšem neměla humanitární charakter, ale jasný cíl odstranit Asada z vládnoucí pozice a eliminaci kurdských bojovníků na severu Sýrie. Prvním incidentem se stalo sestřelení

Business Insider: <http://www.businessinsider.com/links-between-turkey-and-isis-are-now-undeniable-2015-7>

Newsweek: <http://europe.newsweek.com/isis-and-turkey-cooperate-destroy-kurds-former-isis-member-reveals-turkish-282920>

²⁰ Viceprezident Spojených států amerických Joe Biden je jeden ze státníků, který obvinil Turecko z podpory IS: <https://www.youtube.com/watch?v=1118nLZNPSY>

²¹ Soner Cagaptay ředitel Tureckého výzkumného programu na Washingtonském Institutu pro politiku Blízkého východu komentuje situaci: <http://www.businessinsider.com/turkey-created-a-monster-and-doesnt-know-how-to-deal-with-it-2015-2>

²² Kurdové obvinili Turecko z podpory IS: <http://europe.newsweek.com/kurds-accuse-turkish-government-supporting-isis-278776?rm=eu>

²³ Sjednocená demokratická strana (PYD) je kurdským politickým subjektem operujícím v Sýrii, který je oficiálně sloučený se Stranou kurdských pracujících (PKK). PYD vzniklo v roce 2003 a usiluje o zrovnoprávnění Kurdů a demokratickou autonomii. PYD odsuzuje autoritativní vládu Asada a je v nepřátelském vztahu s Tureckem (carnegie-mec.org).

tureckého bojového letounu typu F-4 nedaleko hranic mezi Tureckem a Sýrií. Turecká stíhačka se zřítila v mezinárodním letovém prostoru nad Středoziemním mořem, přičemž raketa byla vyslána bez předchozího varování syrské bojové techniky (Blair, Henderson 2012). Druhou hrozbu pro republiku představovala údajná zpráva, že syrský režim kooperuje s kurdskými organizacemi PYD, Lidové obranné jednotky (dále YPG) a PKK, přičemž pomocí jejich podpory pracují na útocích zaměřených na turecké území. V této souvislosti se posledním výrazným zásahem do národní bezpečnosti stala smrt pěti tureckých občanů, kteří zemřeli potom, co syrské dělostřelectvo zaútočilo na tureckou hranici.

Na základě tragických událostí, při nichž zemřelo pět tureckých občanů, turecké elity autorizovaly zásah vojenských jednotek proti Sýrii. Návrh zákona, který prošel tureckým parlamentem, potvrdil unilaterální akci tureckých ozbrojených složek uvnitř Sýrie bez zahrnutí západních a arabských spojenců. Turecké elity v první řadě vyjádřily svou prioritu jednat společně s mezinárodní komunitou, nicméně turecká armáda zaútočila pomocí dělostřelectva na syrské cíle s jasným cílem pomstít se. Celkově se jednalo o deset salv vypálených z těžké techniky. Recep Tayyip Erdoğan vyjádřil jasné stanovisko, že: *„Turecko nenechá nikdy nezodpovězené takové druhy provokací, které předvádí syrský režim směrem k naší národní bezpečnosti.“* Další vyjádření v této záležitosti přišlo ze strany poradce premiéra Erdoğan, který objasnil, že parlamentní autorizace nebyla vyhlášením války Sýrii, ale pouze právo Turecka odpovědět na jakékoliv budoucí útoky ze strany Sýrie (Williams, Preece, Miller 2012). Je tedy viditelné, že agresivní chování Turecka bylo přímo způsobeno syrským útokem na národní bezpečnost Turecké republiky. Přežití, či jinými slovy dostatečná bezpečnost je citlivým prvkem státu, který pokud je ohrožen, stát podniká transparentní kroky reakce.

Smrt tureckých obyvatel v pohraniční oblasti demonstruje odhodlání Turecka jednat, pokud je vystaveno hrozbě národní bezpečnosti. Tento incident přímo potvrzuje třetí neorealistický aspekt definovaný v teoretickém ukotvení práce, nicméně další dva incidenty se na základech ofenzivního realismu nepotvrzují. Po sestřelení stíhačky typu F-4 zněly v parlamentu důrazné návrhy na vojenskou intervenci, což znamenalo obrat v rétorice. Prosazování postoje, který nezahrnoval intervenci se díky rétorice obrany tureckých práv a zájmů, společně s ochranou turecké důstojnosti rázem změnil. Ministerský předseda Erdoğan okomentoval sestřelení letounu slovy, že syrský režim předložil vážnou a otevřenou hrozbu turecké bezpečnosti (Demirtas-Bagdonas 2008:

148). Nicméně, podle Erdoğanových dalších slov: „*Sýrie okamžitě nabídla velmi vážnou omluvu za tento incident a přiznala, že to byl omyl.*“ (Erdoğan in Blair, Henderson 2012). Tento incident byl projednán na nouzové bezpečnostní schůzce za účasti vrchních představitelů armády a výzvědných složek (Blair, Henderson 2012). Místopředseda AKP Ömer Çelik vyjádřil kritiku Sýrie následovně: „*Sestřelením tureckého letadla, Sýrie zaútočila na mezinárodní společenství, mezinárodní právo, země v regionu, mezinárodní legitimitu, a NATO.*“ (Çelik 2012) Davutoğlu navíc zdůraznil, že Turecko je odhodlané a má obrovské prostředky na to, drsně odpovědět na tento čin (Milliyet 2012). Incident způsobil intenzivní volání po vojenské intervenci, nicméně turecké elity tento čin pouze odsoudili a důsledně Sýrii varovali před podobným počínáním v dalších vojenských aktivitách.

Podobné vládní reakce doprovázely údajné zprávy o syrské podpoře složek PYD. V turecké státní televizi premiér Erdoğan konstatoval, že by Turecko nemohlo tolerovat spolupráci mezi PYD, PKK a syrskou vládou. Podle něj by intervence byla tou nejpřirozenější věcí pro samotné Turecko (Milliyet 2012). Turecko vyslovilo jasnou výhrůžku, že pokud se bude něco podobného opakovat, armáda bude připravena zasáhnout ihned. Tyto situace naopak nepotvrzují neorealistické tendence, a legitimní důvody k válce byly nahrazeny ráznou rétorikou o nerespektování mezinárodního práva. Turecké elity tento opatrný přístup přisuzují historickému dědictví, cennému regionálnímu přátelství a pozici suverénní země, která je schopná individuálně jednat s bezpečnostními hrozbami. Roli státu, který vyhledává příležitosti k získání moci nad jeho rivaly a zároveň možnosti jak rivaly v regionu oslabit, nahrazuje v některých okolnostech země, která uvažuje na základě racionálních a morálních uvážení s plným respektem k mezinárodnímu právu (Demirtas-Bagdonas 2008: 149-151).

3.3.1. Diskurz národní bezpečnosti ve vztahu k tzv. Islámskému státu

Syrská občanská válka eskaluje a s ním roste islámský radikalismus, který krizi dále prohlubuje. Nestabilní situace v Iráku jako pozůstatek dvou intervencí Spojených států amerických (dále USA) z roku 1991 a 2003 a válkou zpusťšená Sýrie, napomohly vzniku radikální islamistické organizace, která se vyvíjí v čase a s tím i její velikost a síla. Zatímco se v roce 2011 americké vojsko stáhlo z Iráku tak v roce 2012 už tato teroristická skupina získává významné pozemní úspěchy. V roce 2013 radikální skupina mění svůj

název na Islámský stát v Iráku a Levantě (dále ISIL) a zaznamenává mocenskou autoritu v severozápadním Iráku a východní Sýrii. Dobyť Mosulu druhého největšího města Iráku potvrdilo územní expanzi ISIL a v roce 2014 skupina vyhláší chalífát. Vyhlášení chalífátu motivovalo islamistickou skupinu přezdívat se jako tzv. Islámský stát (dále IS), (Kleknerová, Kropáček a kol. 2015).

IS vybudovaný na základech ideologie džihádismu-salafismu využívá techniky zavražďování a brutálními způsoby likviduje nejen své oponenty, ale také bezbranné civilisty. V reakci na rychlé územní zisky a zločiny proti lidskosti vznikla z iniciativy USA mezinárodní koalice, určená pro boj s IS. Světová koalice vznikla v září 2014 a postupně získala 67 členů, kteří se dobrovolně zavázali eliminovat tuto organizaci, její ekonomickou infrastrukturu, přístup financím a proudění zahraničních sympatizantů přes mezistátní hranice (theglobalcoalition.org).

V počátečních krocích globálního boje proti IS, Turecko vedlo zdráhavou politiku a odmítlo vyslovit svůj souhlas v aktivním zapojení do koalice. Extrémně chaotický region Blízkého východu doprovází nejen regionální mocenské boje mezi syrskou vládou a opozicí, ale nyní také globální boj proti terorismu. Navzdory anarchické struktuře mezinárodního systému, s podrobným zaměřením na situaci blízkovýchodního regionu, Turecko zatím nevykazuje známky agresivního chování, které by asertivně demonstrovaly snahu preventivně zajistit bezpečí. V tomto kontextu je také nutné zmínit, že opatrný postup Turecka byl podmíněn držením 49 rukojmích v rukou IS (Hubbard, Arsu, Yeginsu 2014).

Nicméně po vzrůstajícím tlaku ze západu, a podezřeních IS z organizace bombových útoků na turecké území v roce 2013 a 2014, Turecko iniciovalo novou legislativu. Turecký parlament schválil potenciální intervenci proti IS v říjnu roku 2014. Tato autorizace schvaluje zásahy tureckých ozbrojených složek v Sýrii a Iráku, ale také umožňuje vést útoky zahraničních sil z tureckého území. Navzdory přijetí rezoluce, Turecko nezačalo okamžitě plánovat útoky na pozice IS. V centru zájmů Ankary je v první řadě odstranění Asada z moci a potlačení expanzivního charakteru složek PYD/YPG na severu Sýrie. Prostřednictvím schválené rezoluce Ankara shledává příležitost k prosazení svých osobních záměrů v Sýrii. Povolení k intervenci pro turecké elity znamená nejen zásah proti IS, ale zásah proti všem teroristickým skupinám v Sýrii a Iráku (Sly 2014). Prezident Erdoğan navázal na rezoluci slovy: „*Budeme pokračovat*

v našich prioritách odstranit syrský režim, chránit teritoriální integritu Sýrie a podporovat ústavní, parlamentní vládní systém, který zahrnuje všechny občany“ (Erdoğan in Sly 2014).

Národní bezpečnost byla konfrontována IS v lednu 2015, kdy teroristé vypálili sérii střel na turecké území. Na přímé narušení turecké bezpečnosti Turecko reagovalo zneškodněním několika cílů IS na severu Sýrie prostřednictvím dělostřelecké palby (Aljazeera 2014). Turecká republika zaznamenala dynamický vývoj událostí spojených s tzv. Islámským státem a navzdory neorealistickému pojetí mezistátní rivality, tyto události zapadají do tematiky turecké zahraniční politiky, která na základě své obrany a zajištění dostatečné bezpečnosti země, útočí na pozice IS. Turecko na základě spolupráce se svými západními partnery ve světové koalici proti teroristické skupině aplikuje kroky, kterými si prosazuje své vlastní zájmy. Mezi ně patří například letecké údery nejen na pozice IS, ale rovněž na pozice kurdských milic bojujících proti syrské vládě a zároveň proti bojovníkům IS.

3.3.2. Diskurz národní bezpečnosti ve vztahu ke kurdským milicím

Syrský občanský konflikt poskytl příležitosti nejen radikálním skupinám, ale také syrským Kurdům. Ke konci roku 2012, Bašár Asad opustil území na severu Sýrie a vznikla tak možnost, kterou Kurdové okamžitě využili a zmocnili se tří hlavních provincií na severu Sýrie – Jaziri, Kobani, Afrin. Na těchto územích následně začali budovat své autonomní oblasti s lokálními vládami. Turecké elity spatřovaly větší riziko v postupu složek PYD/YPG než u skupiny vyznávající extrémní formu islámu. Hlavní obava Turecka spočívá v postupu PYD/YPG, které expanzivně získávají další území na severu Sýrie pod jejich kontrolu. Na tento územní postup je z vrchních příček tureckých elitářů nahlíženo jako na hrozbu národní bezpečnosti z toho hlediska, že by to ve finálním důsledku krystalizovalo do druhé autonomní oblasti ovládané Kurdy. První autonomní oblastí je Irácký Kurdistan ovládaný Kurdskou regionální vládou (dále KRG) na severu Iráku. V tomto kontextu je nutné zmínit, že vláda AKP s KRG vede efektivní spolupráci na základě ekonomického partnerství²⁴ (Pusane 2016: 21-26). Rozdíl mezi KRG a

²⁴ V roce 2013 byla KRG třetím největším trhem pro vývoz s 5,1 miliardy, jejíž hlavní dimenzí byla ropa a plyn. Od roku 2014 do poloviny roku 2015 dorazilo do Turecka přes 16 milionů barelu ropy posílaných z přístavu Ceyhan (Pusane 2015: 4)

PYD/YPG spočívá v tom, že PYD/YPG je ideologicky a politicky spjata s PKK a její loajalita náleží veliteli Abdullahovi Öcalanovi, kdežto KRG vede prezident Masúd Barzání²⁵, který byl zvolen legitimní volbou. Turecko vnímá PKK a její syrskou odnož PYD/YPG jako teroristické skupiny ohrožující turecké životy a tureckou národní bezpečnost.

V textu již byla zmíněna hlavní hrozba současného Turecka, a tedy vznik de facto autonomní oblasti syrských Kurdů na severu Sýrie, jejíž zřízení znamená motivaci miliónu Kurdů v Turecku a dalších desítek miliónů Kurdů napříč regionem Blízkého východu pro sjednocení. Turecko proto zaujalo kroky, kterými podkopává vládní systém Syrského Kurdistanu a jejich hlavních militantních složek YPG. Prostřednictvím leteckých úderů Turecko demonstruje agresivní chování, na jehož základě eliminuje kurdské milice a preventivně zajišťuje bezpečí, které je v blízkosti turecké jižní hranice ohroženo.

Turecká republika zaznamenala dynamický vývoj událostí spojených s tzv. Islámským státem a kurdskými milicemi, a navzdory neorealistickému pojetí mezistátní rivality, tyto události zapadají do kontextu asertivity turecké zahraniční politiky, která na základě své obrany a zajištění dostatečné bezpečnosti země, útočí na nepřátele. Turecko na základě spolupráce se svými západními partnery ve světové koalici proti teroristické skupině aplikuje kroky, jejichž prostřednictvím prosazuje své vlastní zájmy. Mezi ně patří právě letecké údery na pozice kurdských milic bojujících proti syrské vládě a zároveň proti bojovníkům IS. Turecko využívá rozsáhlých prostředků k zastavení postupu syrských Kurdů, využívá například služby speciálních jednotek, které působí na syrské půdě, kromě speciálních jednotek lze pozorovat podporu syrské opozice prostřednictvím tanků a další těžké techniky. Pomocí leteckých úderů připravují o základny a bojovníky nejen Kurdy, ale také IS. Ankara demonstruje sílu, která je nutná pro zastavení potenciální hrozby v pohraniční oblasti (Aljazeera 2016).

Turecko intenzivně konfrontuje pozice syrských Kurdů společně s pozicemi IS od roku 2016. Na základě daných událostí a kroků turecké zahraniční politiky lze pozorovat

²⁵ Prezident Iráckého Kurdistanu Masúd Barzání, vyvinul snahy o sjednocení Kurdů, v němž neměli mít místo PKK ani PYD. V roce 2009 Erdoğan inicioval tzv. Otevřenou politiku vůči Kurdům, která nakonec nebyla úspěšná, jako lídra Kurdů vybral právě Masúda Barzáního, což znepokojilo Öcalana. Historická rivalita mezi kurdskými složkami doprovázela i syrskou občanskou válku. Napětí vyvrcholilo, když PYD zablokovalo přístup KRG průchod hranic a na oplátku KRG uzavřelo irácko-syrskou hranici, aby zabránilo průchod humanitární pomoci do oblastí ovládaných PYD (Pusane 2015: 6 – 10).

agresivní chování, kterým Turecko demonstruje své postavení země ochotné bojovat všemi prostředky proti nepřátelským silám. Od roku 2016 je možné pozorovat vysokou intenzitu tureckých zásahů proti pozicím Kurdů a IS, nicméně vzhledem k časovému rozpětí této práce je nutné zkoumat pouze události před rokem 2015.

3.4. Aspekt číslo 4: Struktura systému

Posledním aspektem je Struktura mezinárodního systému, která je hlavní proměnnou v ovlivňování individuálního chování státu. Podle Johna Mearsheimera: „*Struktura mezinárodního systému, se kterou se musí potýkat všechny státy, silně formuje zahraniční politiku.*“ (Mearsheimer 2001: 17) Region Blízkého východu jako extrémně chaotický a nečitelný prohlubují důsledky Arabského jara. Více jak pět let trvající syrská občanská válka si vyžádala více než 400 000 životů a její intenzita se stále nesnižuje. Vojenský zásah mezinárodního společenství v Libyi, jehož dopady daly vzniknout nepřehlednému mocenskému rozdělení země, také probíhající válka v Jemenu symbolizují regionální nestabilitu způsobenou revolučními protesty.

Struktura mezinárodního systému je anarchická, a nutí státy zajistit si bezpečí. Turecko v regionu působí jako stabilní článek, nicméně prostřednictvím občanské války v Sýrii, která se od roku 2011 stala centrem mocenských bojů, Ankara přímo pocítila dopady krize probíhající v sousední zemi. S vzestupnou tendencí bojových aktivit se spustila i migrace syrské populace napříč několika zeměmi v regionu. Migrace se ukázala jako největší problém pro Turecko, do nějž začaly proudit masy Syřanů

Anarchická struktura mezinárodního systému se odráží také v migrační vlně, která zasahuje do vnitropolitické situace Turecka a přímo narušuje bezpečnostní situaci v zemi. Turecko shledává pomoc konfliktem postiženým obyvatelům sousední země důležitým aspektem a to na základě regionální sounáležitosti (Ferris, Kirişci 2015). Mezinárodní společenství vyjádřilo podporu v humanitárních aktivitách v Sýrii a řada světových organizací včetně OSN a UNICEF působí v Turecku pro pomoc uprchlíkům. Strategická rovnováha mezi prosazováním svých vlastních zájmů a solidární pomocí uprchlíkům, má za úkol udržet sympatie Sýrie a zemí nacházejících se v regionu, pro budoucí geopolitické plány Turecka.

Uprchlíká vlna vyvolala sociální, politické a ekonomické problémy (Kibaroglu 2012: 92). Z ekonomických problémů to jsou například obavy Turků ze ztráty zaměstnání, z důvodu levné pracovní síly přichozících Syřanů, či růst inflace pohraničních

měst. Největším nebezpečím je bezpečnostní riziko teroristických útoků, které mají na svědomí členové tzv. Islámského státu nebo PKK, kteří se maskují a infiltrují do mas lidí proudících skrze hranice dlouhé více než 900 kilometrů. V květnu roku 2013 v turecké provincii Hatay, ležící na pohraničí dvou zemí, explodovaly dvě nálože instalované v osobních automobilech. Tyto útoky připravily o život 53 lidí a přímo potvrdili hrozbu, která se v migraci skrývá. (Erdoğan 2014: 69-72).

Intenzivní migrace Syřanů do Turecka začala v červnu 2011. Město Džisir aš-Šugúr v severozápadní části Sýrie obléhala syrská armáda. Za pomoci 50 tanků syrské armády byli vyhnáni obyvatelé z domovů. Zhruba 2400 uprchlíků vyhledává pomocná zařízení vybudovaná tureckou vládou a tureckým Červeným půlměsícem (youtube 2011). Část uprchlíků zůstává v zařízeních a další část vyhledává své známé v Turecku. Pouze v roce 2011, Ankara poskytla 15 milionu dolarů na výstavbu táborů pro tisíce uprchlíků. Intenzita uprchlické vlny stoupla s rokem 2012, kdy za pouhý den překročilo tureckou hranici více než 2 500 uprchlíků. Uprchlická krize eskaluje do přímého ohrožení bezpečnosti země a jejich obyvatel poté, co Asadova armáda instaluje nášlapné miny po celé délce turecko-syrské hranice a tím přímo ohrožuje i turecké ozbrojené síly. Tuto informaci přinesli příslušníci opozice i uprchlíci. Skutečnou zátěž pro Ankaru způsobily boje v Aleppu, které leží 50 km od tureckých hranic. Válečná zóna v syrské metropoli přinutila více než 200 000 obyvatel opustit domovy a zamířit do Turecka (Syrianrefugees.eu).

Uprchlická vlna, která intenzivněji proudí do Turecka od roku 2012, znamená změnu ve statutu země na tranzitní a hostitelskou. Politika otevřených dveří, kterou Turecko nadále udržuje, zajistilo pozitivní postavení jako humanitární země v regionu. Turecko poskytuje syrským občanům postiženým válečným konfliktem intenzivní humanitární podporu, včetně přípravy na období, které nastane po krizi. Podle Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (dále UNHCR²⁶) bylo v polovině roku 2013 ubytováno 350,000 syrských uprchlíků v celkových 20 táborech v deseti různých městech na území Turecka. Počet uprchlíků v listopadu roku 2014 vystoupal k 1 645 000, reálně je počet uprchlíků odhadován na dva milióny. Tyto čísla dokreslují, že Turecko je

²⁶ Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky je subjekt v rámci Organizace Spojených Národů pro poskytnutí ochrany a pomoci uprchlíkům (unhcr-centraleurope.org).

tranzitní zemí až pro 2,5 % syrské populace. Ekonomická zátěž pro Turecko v období mezi lety 2011 až 2014 představuje 4,5 miliardy dolarů (Orhan, Gündoğar 2015: 7).

Z pohledu neorealismu, individuální chování země ovlivňuje struktura mezinárodního systému, v této souvislosti se jedná o region Blízkého východu. Turecko pod tlakem migrační vlny, která postupnými kroky podkopává bezpečnost uvnitř země, reagovalo konkrétními kroky. Iniciativou vládních elit měla být implementace humanitární nárazníkové zóny na syrském území. Nárazníková zóna by zajistila bezpečí pro turecký lid žijící pohraničí a bezpečný průchod civilistů přechajících před válkou. Význam nárazníkové zóny neměl plnit pouze humanitární, ale rovněž i politicko-vojenský kontext. Například logistická a vojenská podpora syrské opozice pro narušení komunikačních kanálů syrské vlády a jejích vojsk by znamenala odepření přístupu k pohraničním oblastem. Tento scénář ovšem nebyl úspěšný a to zejména z důvodu slabé mezinárodní podpory. Spojené státy měly hrát významnou roli v těchto snahách, nicméně vyslovení podpory se turecké vládní elity nedočkaly.

Pro Turecko je stěžejní mezinárodní konsenzus, na jehož základě by iniciovala další kroky. Turecko pokročilo zdráhavými kroky, z důvodu regionálního uvědomění a zodpovědnosti za regionální stabilitu, což je pro Turecko stěžejní (Walker 2012: 5-6). Potenciální hegemonie v regionu jakožto neoficiální cíl Turecka vyžaduje opatrné kroky, pevná politická rozhodnutí, která by udržela region ve stabilitě. Právě z těchto důvodů Turecko v počátečních krocích zvolilo opatrné řešení a nikoli přímou intervenci do Sýrie.

3.5. Sumarizace

V této podkapitole pomocí tabulky číslo dvě rekapituluji úspěchy potvrzení či nepotvrzení ofenzivního (neo)realismu v kontextu individuálních kroků turecké zahraniční politiky. Celkově zkoumám sedm zahraničněpolitických situací na základě čtyř aspektů ofenzivního realismu. Z analýzy vyplývá, že převažují potvrzené aspekty teorie. Sumarizaci doprovází nejen tabulka dvě, ale následně také podrobná rekapitulace jednotlivých propojení.

Tab. 2 Potvrzení/nepotvrzení aspektů ofenzivního realismu v zahraniční politice Turecka

	Syrská občanská válka	Podpora opozičních skupin	Unilaterální intervence	Reakce sestřelení turecké F-4	Boj s Kurdy	Boj s tzv. Islámským státem	Migrační hrozba pro Turecko
Aspekt č. 1 – Hegemonie	✓	✓	X	X	✓	✓	✓
Aspekt č. 2 – Zmocnění a oslabení rivala	✓	✓	✓	X	X	X	X
Aspekt č. 3 – Přežití, dostatečná bezpečnost	✓	✓	✓	X	✓	✓	✓
Aspekt č. 4 – Struktura Systému	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

První aspekt řeší hegemonii v regionu, které chce stát dosáhnout, protože stojí v hlavním centru jeho zájmů. Syrská občanská válka umožňuje Turecku prosazovat jeho hlavní cíle, pomocí kterých si chce vydobýt postavení silné země v regionu. To znamená, že válka v Sýrii je po počátečním váhání tureckých elit slibnou příležitostí pro snahy o teritoriální nároky v sousední zemi. V kolonce „podpora opozice“ je uveden také potvrzující symbol. Na základě podpory opozice Turecko pěstuje vztahy s potenciální budoucí vládnoucí garniturou Sýrie. V tomto kontextu je rovněž možné očekávat, že nové potenciální vedení Sýrie bude Turecku zavázáno a připraveno podniknout řadu kroků k upevnění pozice republiky v oblasti. Unilaterální intervence v roce 2012 znamenala pouze násilnou reakci na smrt pěti tureckých civilistů. Není tedy jednoznačné, že na základě této události Turecko vykazuje hegemonické tendence. Reakci na sestřelení tureckého bojového letounu doprovázela série kritických výroků směrem k syrské vládě, nicméně ani zde

nejsou pozorovatelné hegemonické tendence. Turecko disponuje výraznou leteckou silou, prostřednictvím které bombarduje pozice Kurdů a tzv. Islámského státu. V tomto kontextu Turecko likviduje nestátní protivníky, kteří jsou hrozbou pro národní bezpečnost, ale také pro regionální integritu, na které Turecko lpí. Z Tureckého pohledu tyto skupiny představují ohrožení pozice regionální velmoci, a proto je nutné tyto skupiny potlačit. Migrační krize prostřednictvím otevřené politiky vůči uprchlíkům do roku 2014 vynesla Turecko do pozice tranzitní a solidární země a jak už bylo v textu řečeno dříve: Strategická rovnováha mezi prosazováním svých vlastních zájmů a solidární pomocí uprchlíkům má za úkol udržet sympatie Sýrie a zemí nacházejících se v regionu, pro budoucí geopolitické plány Turecka.

Stát vytrvale vyhledává příležitosti k získání mocenské převahy nad jeho rivaly, a zároveň možnost, jak je v regionu oslabit. Aspekt číslo dvě je zřejmý v samotném konfliktu, podpoře opozičních skupin a unilaterální intervenci. Zatímco v podpoře opozičních skupin a krátkodobé intervenci do Sýrie za účelem odplaty, je jasně čitelné, že těmito kroky Turecko podkopává pozici Damašku a snaží získat vliv v Sýrii. V případech sestřelení tureckého letounu a migrační vlny se aspekty nepotvrzují. Navzdory silné rétorice po incidentu s letounem, nedoprovázely zahraniční politiku žádné konkrétní kroky, které by znamenaly osudové oslabení Sýrie ani získání většího vlivu ve fragmentované zemi. V otázce migrační vlny se Turecko zastalo uprchlických civilistů do roku 2014, nicméně tomuto kroku předcházelo volání po zřízení humanitární nárazníkové zóny. Chyběla ovšem mezinárodní podpora, bez které Turecko nebylo ochotno iniciovat další kroky. Ankarou vedený boj proti radikálům z tzv. Islámského státu a kurdským milicím limituje hlavní cíl Turecka, sesadit syrského prezidenta Asada. Na základě druhého kritéria tedy není možné určit, zda lze oslabit syrský režim pomocí náletů na pozice „teroristů“²⁷.

V třetím aspektu převažují potvrzené vazby mezi danými teoretickými kritérii a konkrétními kroky zahraniční politiky. Přežití, či jinými slovy, zajištěná bezpečnost povzbuzuje agresivní chování Turecka ve většině situací. Syrský občanský konflikt je aktem války, která je vedená v bezprostřední blízkosti suverénního území Turecka. Na těchto základech je zřejmé, že turecké kroky jsou o to agresivnější, jedná-li se o bezpečnost státu. Nekonvenční postup proti Asadovi je Tureckem veden efektivní

²⁷ Turecko vnímá jako teroristy nejen bojovníky tzv. Islámského státu, ale také jednotky Kurdů. (<https://www.rt.com/news/331711-erdogan-washington-syrian-kurds/>)

podporou opozičních skupin. Detailní plánování na tureckém území, včetně agitace bojovníků a zprůchodnění hranic, ale také finanční podpora pro nákup zbraní představují hlavní rámec politiky Turecka v boji proti Sýrii. Jasnou asertivitu zahraniční politiky představovalo schválení unilaterální intervence v Sýrii po narušení bezpečnosti tureckého území. Turecko zlikvidovalo za pomoci těžké techniky několik syrských vládních cílů, nicméně o přímou deklaraci války se nejednalo. V případě sestřelení tureckého letounu se nepotvrdily neorealistické předpoklady. Ankaru neiniciovala přímé kroky, nicméně letmé tendence ofenzivního realismu jsou zaznamenány v rétorice tehdejšího ministra zahraničí, ministerského předsedy a předsedy strany AKP. Fragmentace Sýrie způsobila další hrozby pro tureckou národní bezpečnost, postup Kurdů napříč severní Sýrií a postup IS napříč Irákem a Sýrií donutili Ankaru vstoupit do světové koalice. Substátní uskupení svými útoky, přímo ohrozila bezpečnost tureckého lidu a reakce Ankary v tomto kontextu potvrdila projednávaný aspekt. V otázce migrace bylo řečeno již v předchozím odstavci, že turecký parlament jednal o zřízení nárazníkové zóny v Sýrii, nicméně bez konsenzu na mezinárodním poli Turecko odmítlo vyvíjet aktivní kroky.

Struktura mezinárodního systému, která je hlavní proměnnou v ovlivňování individuálního chování státu. V rámci posledního aspektu se úspěšně podařilo potvrdit všechny zkoumané kroky zahraniční politiky Turecka. Mezinárodní struktura systému je anarchická a vzhledem k intenzitě událostí Arabského jara, které vyústily do válek, mezinárodní intervence a fragmentace několika zemí, je poměrně znatelné, že Blízký východ je svou strukturou v mezinárodním uspořádání extrémně chaotický a nečitelný. Občanská válka v Sýrii přiměla Turecko zaujmout aktivní kroky proti Asadovi prostřednictvím syrské opozice. Dopady syrského konfliktu lze přímo pozorovat na unilaterální intervenci tureckých ozbrojených složek v Sýrii, ale také na nenaplněné odplatě za sestřelení bojového letounu. Mezinárodní letový prostor zmírnil reakce zahraniční politiky řízené z Ankary, nicméně lze pozorovat individuální chování způsobené systémem, který ovlivňuje celý blízkovýchodní region. Mocensky rozdělenou Sýrii mezi několik aktérů způsobila devastace zavedeného systému z doby před tzv. Arabským jarem, dále je tedy znatelné, že válka otevřela prostor pro Kurdy a radikální islamisty. Pokud bude použita rétorika tureckého prezidenta Erdoğana, tak „teroristé“ jsou masivně bombardováni na základě vzniklých potíží v systému. Jako poslední kolonka je v tabulce obsažena migrační krize. Migrační krize podněcuje sérii

nekoherentních kroků v zahraniční politice republiky. Blízký východ se otřásl pod nacionalistickou vlnou tzv. Arabského jara, které vyústilo do války v Sýrii, tato válka způsobila krizi ve formě miliónů uprchlíků proudících do Turecka. Politika otevřených dveří byla nahrazena politikou uzavřených hranic v roce 2014, poté co Turecko přehodnotilo migrační dopady na zemi. Série pozorovaných událostí, které se projednávají v této práci, mají prameny ve struktuře mezinárodního systému, jenž nutí státy usilovat a soupeřit o moc, permanentně vyhledávat dostatečné bezpečí a tlačit k finálnímu cíli zajistit si profil moci číslo jedna v daném regionu.

ZÁVĚR

Turecko neustále zažívá změny v zahraniční politice na základě globálních a regionálních okolností. Za vlády AKP je možné pozorovat, že turecká zahraniční politika zažila několik razantních změn, a to na základě dynamických událostí tzv. Arabského jara a následné války v Sýrii. Turecká koncepce zahraniční politiky byla výrazně podkopána událostmi v regionu, nicméně turecké elity stále neučinily definitivní rozhodnutí, jestli zastávat pozici vedoucí regionální mocnosti, nebo pozici globálního aktéra.

Předmětem práce je turecká zahraniční politika vůči Blízkému východu v období občanské války v Sýrii mezi lety 2012–2014. V rámci teorie ofenzivního realismu byly zvoleny čtyři aspekty, které jsou v empirické části textu zkoumány na jednotlivých aktivitách turecké zahraniční politiky. Prostřednictvím výzkumu provedeného v této práci je nutné konstatovat, že ve většině případů se neorealisticke aspekty v turecké zahraniční politice potvrdily. První aspekt zdůrazňuje, že hlavním cílem země je usilovat o hegemonii. Turecké elity definovaly koncept zahraniční politiky, která má spojit země islámského světa a vytvořit stabilní region s vedoucí mocností: Tureckem. Druhý aspekt říká, že stát chce převzít moc nad rivaly a zároveň využít možností k jejich oslabení. V tomto ohledu se přímo potvrzují teze ofenzivního realismu. V rámci třetího aspektu, aspektu přežití, je nutné zdůraznit, že nelze pozorovat charakteristiky ofenzivního realismu na všech událostech, nicméně ve většině zkoumaných událostí jsou neorealisticke aspekty potvrzeny. Posledním aspektem je struktura mezinárodního systému jako hlavní proměnná v ovlivňování chování státu. Vzhledem k rozsáhlému konfliktu v Sýrii, který má mimořádný dopad na Turecko, není pochyb o skutečnosti, že individuální chování Turecka je ovlivňováno právě anarchickou strukturou mezinárodního systému. Turecko přijalo opatření, která jsou přímou reakcí na syrskou občanskou válku a úskalí, která z ní vyplývají. V úvodu práce jsou položeny dvě výzkumné otázky, které doprovází celé téma práce. Výzkumné otázky zní:

Využívá Turecká republika situace ve válkou zmítané Sýrii k prosazování svých vlastních zájmů? Pokud ano, jak?“

Turecká republika zpočátku události tzv. Arabského jara vítala jako pozitivní směřování k demokratizačním procesům napříč Blízkým východem a severní Afrikou. Válka v Sýrii ovšem způsobila ukončení diplomatických vztahů mezi Ankarou a

Damaškem, jenž byly založeny na příznivých vztazích, vybudovaných za éry AKP. Turecké snahy o mírové řešení konfliktu ztroskotaly poté, co syrský prezident Bašár Asad zpřetrhal vazby mezi Damaškem a Ankarou a Turecko zaujalo nový postoj představující asertivní politiku, pomocí které prosazuje své vlastní zájmy v Sýrii. Například podpora opozičních složek je iniciována z důvodu podkopání syrského režimu a v ideálním případě sesazení prezidenta Asada. Třetí kapitola prostřednictvím individuálních výroků tureckých elit ukazuje, že hlavním cílem je odstranění Asada z mocenské pozice. V této situaci Ankara neintervenovala, jelikož její snahou bylo také zachovat teritoriální integritu Sýrie. Situace se ovšem změnila vyvstáním militantních skupin syrských Kurdů a hlavně bojovníků tzv. Islámského státu. Aktéři syrského konfliktu, představují více, než deset skupin, které fragmentují Sýrii a de facto tak poskytují Ankaře prostor k prosazování sebestředného chování v sousední zemi. Historický spor s Kurdy eskaluje v severní Sýrii a navzdory faktu, že je Turecko členem koalice vedené proti IS, jejímž cílem je pomocí leteckých úderů likvidovat pozice radikálních bojovníků, Ankara potlačuje hlavně postup syrských Kurdů v boji proti teroristům a v boji za svoji nezávislost. Odpověď na první výzkumnou otázku je tedy ano, Turecko využívá situaci v Sýrii pro prosazování svých zájmů.

Jak nestabilní region Blízkého východu během Syrské občanské války ovlivňuje tureckou zahraniční politiku?

Přechod Strany spravedlnosti a rozvoje k moci doprovázel jasné priority v zahraniční politice, tehdejší poradce a následný ministr zahraničí Ahmet Davutoğlu, formuloval zahraniční politiku založenou na historickém dědictví Osmanské říše. Cílem je vytvoření koherentního regionu řízeného hlavní mocností v regionu, Tureckem. Doktrína strategické hloubky a její politika nulových problémů se sousedy byla aplikována jako stěžejní prostředek k dosažení cíle. Nicméně události tzv. Arabského jara začaly vyzývat tuto politiku a poté co vypukla občanská válka v Sýrii, Ankara přehodnotila zahraniční politiku v návaznosti na nacionalistické tendence zemí v regionu. Geopolitická transformace Blízkého východu počítala s podporou Sýrie, která byla prezentována jako ukázkový partner pro politiku nulových problémů se sousedy. Ovšem právě Sýrie zapříčinila neúspěch této politiky. Ankara pocítila razantní zásah do geopolitických plánů poté, co další loajální partner pro naplňování panislámských myšlenek v regionu zaznamenal chaotický stav v zemi. Jednalo se o vnitropolitické machinace, jejichž prostřednictvím byl sesazen blízký spojenec Ankary, pátý egyptský

prezident, Muhammad Mursí. Události v severní Africe a na Blízkém východu dále eskalovaly a prohloubily mocenské soupeření nejsilnějších hráčů v regionu: Íránu, Saudské Arábie a Turecka. Turecká role s vysokými aspiracemi zahraniční politiky je během syrské občanské války konzistentně podkopávána hlavními rivaly a s její rolí, klesá i oblastní podpora ostatních zemí arabského světa.

Syrská krize ovlivňuje mimo jiné také diskurz národní bezpečnosti, což je citlivá oblast turecké politiky. Série útoků způsobených aktéry účastnících se konfliktu znamenala změnu kurzu zahraniční politiky, z politiky utužování vztahů vznikla militantně řízená politika pro zajištění bezpečnosti. Je tedy možné pozorovat přímou linii ovlivňování turecké zahraniční politiky v nestabilním regionu Blízkého východu za éry syrské občanské války.

Vzhledem k omezenému rozpětí tématu v chaotickém sledu událostí, které zasahují až do současnosti, práce nabízí náhled do jednotlivých souvislostí turecké zahraniční politiky vedené v syrském občanském konfliktu. Konflikt v Sýrii stále probíhá a její vývoj se odvíjí od každodenních událostí způsobených globálními, regionálními, ale i lokálními aktéry, proto je poměrně pravděpodobné, že některé výsledky získané prostřednictvím tohoto výzkumu již dnes nepředstavují relevantní údaje aplikované v konfliktu, který od roku 2014 razantně pokročil.

Dlouhotrvající krize již zdevastované Sýrie a nepředvídatelný Blízký východ představuje významný díl historických událostí, které formují region. V současných dnech je ovlivňováno budoucí směřování syrského, ale i blízkovýchodního uspořádání v novém arabském světě bez války, který nastane po ukončení konfliktu. Považuji dosažený výzkum jako impuls pro budoucí diplomovou práci, jelikož orientace v antagonistických kruzích zemí v regionu a aktérů syrského konfliktu znamená informativní výhodu v oblasti Mezinárodních vztahů soustředěných na vývoj Blízkého východu a severní Afriky.

SEZNAM TABULEK

Tab. 1. Typologie realismu podle Johna Mearsheimera

Tab. 2 Potvrzení/nepotvrzení aspektů ofenzivního realismu v zahraniční politice
Turecka

SEZNAM ZKRATEK

AKP – Strana spravedlnosti a rozvoje

ISIL – Islámský stát v Iráku a Levantě

IS – Islámský stát

KRG – Kurská regionální vláda

NCSROF – Národní koalice sil revoluce a syrské opozice

NCS – Národní bezpečnostní rada

OSN – Organizace spojených národů

PKK – Strana kurdských pracujících

PYD – Sjednocená demokratická strana

SNK – Syrská národní koalice

SSA – Svobodná syrská armáda

UNHCR - Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky

USA – Spojené státy americké

YPG – Lidové obranné jednotky

LITERATURA

Aras, Damla. 2013. „Similar Strategies, Dissimilar Outcomes: an Appraisal of the Efficacy of Turkey's Coercive Diplomacy with Syria and in Northern Iraq“ *Journal of Strategic Studies* 34 (4): 587-618.

Arsu, Sebnem. 2011. „Turkish Premier Urges Assad to Quit in Syria“ *nytimes.com* 22. 11. 2011, (online). Dostupné z <http://www.nytimes.com/2011/11/23/world/middleeast/turkish-leader-says-syrian-president-should-quit.html> (7. 12. 2016)

Balci, Bayram. 2012. Turkey's Relations with the Syrian Opposition“ *Carnegie Endowment for International Peace* 13. 4. 2012, (online). Dostupné z <http://carnegieendowment.org/2012/04/13/turkey-s-relations-with-syrian-opposition/a88u> (17. 10. 2016)

Barochová, Anna. 2015. „Egypt slaví výročí arabského jara, i po letech umírají v ulicích lidé“ *zpravy.idnes.cz* 25. 01. 2015, (online). Dostupné z http://zpravy.idnes.cz/egypt-cyry-roky-od-arabskeho-jara-oslavy-zruseny-fsv-/zahranicni.aspx?c=A150125_135730_zahranicni_aba (15. 11. 2016)

Baylis, John, Steve Smith, Patricia Owens. 2014. *“The Globalization of World Politics: An introduction to international relations.”* Oxford: University press.

Benjamin, David. 2016. „Turkey's support for Hamas: A bridge too far?“ *Journal of the Oxford Centre for the Study of Law & Public Policy* (online). Dostupné z <http://oxfordpolicycentre.org/research-papers/Oxford15%20BENJAMIN6%20Art%20LR%20FormatFINAL.pdf> (7. 10. 2016)

Bennhold, Katrin. 2009. „Leaders of Turkey and Israel Clash at Davos Panel“ *New York Times* 29. 1. 2009, (online). Dostupné z http://www.nytimes.com/2009/01/30/world/europe/30clash.html?_r=0 (7. 10. 2016)

Bertrand, Natasha. 2015. „Senior Western official: Links between Turkey and ISIS are now 'undeniable'“ *businessinsider.com* 28. 07. 2016, (online). Dostupné z <http://www.businessinsider.com/links-between-turkey-and-isis-are-now-undeniable-2015-7>

Bilefsky, Dan. 2011. „Turkish Border Businesses Miss the Syrian Neighbors“ *The New York Times* 12. 12. 2011, (online). Dostupné z <http://www.nytimes.com/2011/12/13/world/europe/turkeys-sanctions-on-syria-hurt-business-for-border-city.html> (16. 10. 16)

Blair, David, Barney, Henderson. 2012. „Syria 'shoots down Turkish fighter jet“ *The Telegraph* 22. 06. 2012, (online). Dostupné z <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/9349777/Syria-shoots-down-Turkish-fighter-jet.html> (11. 11. 2016)

Cagaptay, Soner. 2013. „Ankara’s Middle East Policy Post Arab Spring“ *The Washington Institute for Near East Policy* 16: 1-7.

Carr, H. Edward. 1946. *The twenty years’ crisis 1919-1939*. London: Macmillan & CO. LTD

Culllhane, Susannah, Bryony Jones. 2013. „What is the Muslim Brotherhood?“ *cnn.com* 03. 07. 2013, (online). Dostupné z <http://edition.cnn.com/2013/07/03/world/africa/egypt-muslim-brotherhood-explainer/> (13. 11. 2016)

„Çelik: Bu olaydan sonra başka bir aşamaya geçilmiştir“ *Milliyet* 24. 06. 2012, (online). Dostupné z <http://www.milliyet.com.tr/celik-bu-olaydan-sonra-baska-bir-asamaya-gecilmistir/siyaset/siyasetdetay/23.06.2012/1557989/default.htm> (11. 11. 2016)

Dagi, Ihsan. 2006. „The Justice and Development Party: Identity, Politics, and Discourse of Human Rights in the Search for Security and Legitimacy“. Salt Lake City: Utah University Press.

Dalay, Galip. 2016. „Turkish Foreign Policy after Davutoglu: Continuity vs. Rupture“ *studies.aljazeera.com* 14. 06. 2016, (online). Dostupné z <http://studies.aljazeera.net/en/reports/2016/07/turkish-foreign-policy-davutoglu-continuity-rupture-160714100039252.html> (06. 12. 2016)

Danforth, Nick. 2016. „Turkey’s New Maps Are Reclaiming the Ottoman Empire“ *foreignpolicy.com* 23. 10. 2016, (online). Dostupné z <http://foreignpolicy.com/2016/10/23/turkeys-religious-nationalists-want-ottoman-borders-iraq-erdogan/> (16. 11. 2016)

- “Davos Boosted Erdogan’s Popularity” *Today’s Zaman* 7. 2. 2009, (online). Dostupné z http://www.sundayszaman.com/sunday/newsDetail_getNewsById.action;jsessionid=71CAA4EEEEBA36845A21160A50A70BD7?newsId=16623 (7. 10. 16)
- Davutoglu, Ahmet. 2010. „Turkey’s Zero-Problems Foreign Policy“ *Foreign Policy* 20. 4. 2010, (online). Dostupné z <http://foreignpolicy.com/2010/05/20/turkeys-zero-problems-foreign-policy/>
- Davutoglu, Ahmet. 2008. „Turkey’s Foreign Policy Vision: An Assessment of 2007“ *Insight Turkey* 10 (1), 77-96.
- Demirtas-Bagdonas, Özlem. 2014. „Reading Turkey’s Foreign Policy on Syria: The AKP’s Construction of a Great Power Identity and the Politics of Grandeur“ *Turkish Studies* 15 (1): 139-155.
- Erdoğan, M. Murat. 2014. „Perceptions of Syrians in Turkey“ *Insight Turkey* 16 (4): 65-75.
- Esposito, John. "Pan-Islamism." *The Oxford Dictionary of Islam*, Islamic Studies (Online). Dostupné z <http://www.oxfordislamicstudies.com/article/opr/t125/e1819> (29. 9. 2016).
- Evans, Graham, Jeffrey, Newnham. 1998. „*THE PENGUIN DICTIONARY OF INTERNATIONAL RELATIONS*“. London: Penguin books.
- Farrell, Shane. 2012. „Syrian Brotherhood assuages fears with new charter“ *Now mmedia* 28. 3. 2012, (online). Dostupné z https://now.mmedia.me/lb/en/reportsfeatures/syrian_brotherhood_assuages_fears_with_new_charter (17. 10. 16)
- Ferris, Elizabeth, Kemal, Kirişci. 2015. „What Turkey’s open-door policy means for Syrian refugees“ *brookings.edu* 08. 06. 2015, (online). Dostupné z <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2015/07/08/what-turkeys-open-door-policy-means-for-syrian-refugees/> (06. 12. 2016)
- Fordham, Alice. 2011. „Arab League approves sanctions against Syria“ *The Washington Post* 27. 11. 2011, (online). Dostupné z https://www.washingtonpost.com/world/arab-league-approves-sanctions-against-syria/2011/11/27/gIQAigPm1N_story.html (12. 10. 2016)

Global coalition. 2016. „67 Partners united in defeating global terrorism“, (online). Dostupné z <http://theglobalcoalition.org/mission/> (14. 11. 2016)

Guiton, Barney. 2014. „ISIS SEES TURKEY AS ITS ALLY': FORMER ISLAMIC STATE MEMBER REVEALS TURKISH ARMY COOPERATION“ *europe.newsweek.com* 11. 07. 2014, (online). Dostupné z <http://europe.newsweek.com/isis-and-turkey-cooperate-destroy-kurds-former-isis-member-reveals-turkish-282920> (15. 11. 2016)

Gündoğar, Sabiha, Oytun Orhan. 2015. „Effects Of The Syrian Refugees On Turkey“ *ORSAM, TESEV*, (online, pdf). Dostupné z http://tese.org.tr/wp-content/uploads/2015/11/Effects_Of_The_Syrian_Refugees_On_Turkey.pdf

Hubbard, Ben, Sebnem Arsu, Ceylan Yeginsu. 2014. „Turkey Obtains Release of Hostages Held in Iraq“ *nytimes.com* 20. 09. 2014, (online). Dostupné z http://www.nytimes.com/2014/09/21/world/middleeast/dozens-of-turkish-hostages-held-by-islamic-state-are-freed.html?_r=1 (19. 11. 2016)

Hudson, John. 2016. „U.N. Envoy Revises Syria Death toll to 400,000“ *foreignpolicy* 22. 4. 2016, (online). Dostupné z < <http://foreignpolicy.com/2016/04/22/u-n-envoy-revises-syria-death-toll-to-400000/>> (15. 10. 2016)

Ipek, Pinar. 2015. „Ideas and Change in Foreign Policy Instruments: Soft Power and the Case of the Turkish International Cooperation and Development Agency“ *Foreign Policy Analysis* 11: 173-193.

Jackson, Robert, Georg Sørensen. 2013. „*Introduction to International Relations Theories and Approaches*“. Oxford: Oxford University press.

„Justice and Development Party“ *Britannica*, (online). Dostupné z <https://www.britannica.com/topic/Justice-and-Development-Party-political-party-Turkey> (27. 9. 2016)

Kibaroglu, Mustafa. 2012. „What Went Wrong with the „Zero Problems with Neighbors“ Doctrine?“ *Turkish Policy Quarterly* 11 (3): 85-93. Dostupné z < http://turkishpolicy.com/pdf/vol_11-no_3-kibaroglu.pdf > (7. 10. 2016)

- „Kimse bizi test etmesin“ *Milliyet* 25. 06. 2012, (online). Dostupné z <http://www.milliyet.com.tr/kimse-bizi-test-etmesin/siyaset/siyasetdetay/25.06.2012/1558302/default.htm> (11. 11. 2016)
- LAÇINER, Sedat. 2009. „TURGUT ÖZAL PERIOD IN TURKISH FOREIGN POLICY: ÖZALISM“. *USAK YEARBOOK* (2), 153-205. Dostupné z <http://www.usak.org.tr/files/2052016135245-N30FL88H5U.pdf>
- „Mavi Marmara: Why did Israel stop the Gaza flotilla?“ *BBC* 27. 6. 2016, (online). Dostupné z <http://www.bbc.com/news/10203726> (7. 10. 16)
- Mearsheimer, John. 2001. *The Tragedy of Great Power Politics*. New York: Norton
- Miller, Daniel, David Williams, Rob Preece. 2012. „Turkey authorises military operations in Syria after five of its civilians are killed in cross-border mortar strike“ *Daily Mail* 03. 10. 2012, (online). Dostupné z <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2212471/Turkey-launches-artillery-attacks-Syrian-targets-retaliation-civilians-killed-mortar-strike.html> (11. 11. 2016)
- Migration Policy Centre. 2013. „Syrian Refugees: A Snapshot of the crisis – in the Middle East and Europe“ *European University Institute*.
- Mufti, Malik. 2002. „Turkish-Syrian Rapprochement: Causes and Consequences“ *The Washington Institute* 21. 6. 2002, (online). Dostupné z <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/turkish-syrian-rapprochement-causes-and-consequences> (11. 10. 2016)
- „Müdahale hakkımız“ *Milliyet* 26. 07. 2012, (online). Dostupné z <http://www.milliyet.com.tr/mudahale-hakkimiz/siyaset/siyasetdetay/26.07.2012/1572000/default.htm> (11. 11. 2016)
- Önis, Ziya. 2000. Globalization and party transformation: Turkey's Justice and Development Party in perspective. Dostupné z <http://arsiv.setav.org/ups/dosya/15714.pdf>
- Önis, Ziya. 2012. „Turkey and the Arab Spring: Between Ethics and Self-Interest“ *Insight Turkey*, 14 (3): 45-63.
- Özkan, Behlül. 2014. „Turkey, Davutoglu and the Idea of Pan-Islamism, Survival: Global Politics and Strategy“, 56 (4): 119-140.

Pusane, Ozlem. 2016. „Turkey’s Changing Relations With The Iraqi Kurdish Regional Government“ *Middle East Review of International Affairs* 20 (2): 20-28, (online,pdf). Dostupné z http://www.rubincenter.org/wp-content/uploads/2016/09/03_Kayhan-Pusane-YC-TM-au-TZ-PDF.pdf (21. 11. 2016)

Republic of Turkey Prime Ministry, Disaster and Emergency Management Presidency. 2013. „Syrian Refugees in Turkey, 2013“

Salih, Cale. 2015. “TURKEY, THE KURDS, AND THE FIGHT AGAINST ISLAMIC STATE”. *European Council on foreign relations*. Available at <http://www.ecfr.eu/page/-/Turkey-theKurds-IslamicState.pdf> (accessed March 30, 2016)

Schroeder, Paul. 1994. „Historical Reality vs. Neo-Realist Theory“ *International Security* 19 (1): 108-148, (online, pdf). Dostupné z <http://www.jstor.org/stable/2539150> (20. 11. 2016)

„Security Council Fails to Adopt Draft Resolution on Syria That Would Have Threatened Sanctions, Due to Negative Votes of China, Russian Federation“ *United Nations Security Council* 19. 7. 2012, (online). Dostupné z <http://www.un.org/press/en/2012/sc10714.doc.htm> (12. 10. 2016)

Sly, Liz. 2014. „Middle East Turkish parliament authorizes potential military action in Syria and Iraq“ *washingtonpost.com* 02. 10. 2014, (online). Dostupné z https://www.washingtonpost.com/world/middle-east/turkish-parliament-authorizes-military-action-in-syria-iraq/2014/10/02/cca5dba8-7d0c-4e70-88bb-c84abbdca6d2_story.html (16. 11. 2016)

Skelton, Charlie. 2012. „The Syrian opposition: who's doing the talking?“ *The guardian* 12. 7. 2012, (online). Dostupné z <https://www.theguardian.com/commentisfree/2012/jul/12/syrian-opposition-doing-the-talking> (12. 10. 16)

Stack, Liam. 2011. „In Slap at Syria, Turkey Shelters Anti-Assad Fighters“ *The New York Times* 27. 10. 2011, (online). Dostupné z http://www.nytimes.com/2011/10/28/world/europe/turkey-is-sheltering-antigovernment-syrian-militia.html?_r=1 (15. 10. 2016)

„Syrian refugees continue to flee to Turkey“ *youtube* 10. 6. 2011, (video). Dostupné z <https://www.youtube.com/watch?v=aFGfXrZ4udk>> (17. 10. 2016)

Syria: The AKP's Construction of a Great Power Identity and the Politics of Grandeur“ *Turkish Studies* 15 (1): 139-155.

Talmon, Stefan. 2013. „Recognition of Opposition Groups as the Legitimate Representative of a People“ *Chinese Journal of International Law* 12 (2): 219-253.

„The Arab Awakening – Death of Fear“ *youtube*, 20. 6. 2011 (video). Dostupné z https://www.youtube.com/watch?v=b8_4OzV8DLw (28. 9. 2016)

„The Kurdish Democratic Union Party“ *Carnegie Middle East Center* 01. 03. 2012, (online). Dostupné z < <http://carnegie-mec.org/diwan/48526?lang=en> > (13. 11. 2016)

„Turkish PM Erdoğan urges Mubarak to heed Egyptian outcry“ *Hürriyet Daily News* 2. 1. 2011, (online). Dostupné z <http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=turkey-calls-on-mubarak-to-heed-calls-for-change-2011-02-01>

„The Syrian National Coalition: Motivations for its Formation and Building Blocks of Success“ *Arab Center for Research and Policy Studies* 11. 12. 2012, (online). Dostupné z <http://english.dohainstitute.org/release/f6bc55df-9728-4c68-8e57-371854194b6f>

„The World Factbook“ *Central Intelligence Agency*, (online). <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/appendix/appendix-b.html> (5. 12. 2016)

„Turkey attacks US-backed Kurdish fighters in Syria“ *aljazeera.com* 23. 10. 2016, (online). Dostupné z <http://www.aljazeera.com/news/2016/10/turkey-attacks-backed-kurdish-fighters-syria-161022184745848.html> (25. 11. 2016)

Turkish Statistical Institute. 2015. "Population by Years, Age Group and Sex, Census of Population - ABPRS (2015)".

„Turkish forces 'strike ISIL convoy in Syria“ *Aljazeera.com* 30. 01. 2016, (online). Dostupné z <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/01/turkish-jets-strike-isil-convoy-syria-2014129174915634511.html> (16. 11. 2016)

„UN Security Council Resolutions on Iran“ *Arms Control Association*, (online). Dostupné z < <https://www.armscontrol.org/factsheets/Security-Council-Resolutions-on-Iran> > (7. 10. 2016) 0

Walker W., Joshua. 2012. „Turkey’s Time in Syria: Future Scenarios“ *Crown Center for Middle East Studies*.

Walt, M. Stephen. 1998. International Relations: One World, Many Theories. *Washingtonpost.Newsweek Interactive, LLC*. 29-45. Dostupné z: www.jstor.org/stable/1149275

„Yemen crisis: Who is fighting whom?“ *bbc.com* 14. 10. 2016, (online). Dostupné z < <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-29319423>> (20. 11. 2016)

Yeşiltaş, Murat. 2013. “The Transformations of the Geopolitical Vision in Turkish Foreign Policy”. *Turkish Studies* 14 (4): 661-687.

Yeşiltaş, Murat, Ismail, Telci. 2013. “Turkish Foreign Policy under Regional Transformations” *Al Jazeera Center for Studies*, (online). Dostupné z <http://studies.aljazeera.net/en/reports/2013/12/201312158536308298.html> (6. 10. 2016)